

מדרש הנעלם על איכה

א) שלחו להו בני בבל לבני ארעא קדישא, לן יאות למבכי, לן יאות למעבד הספדא על חורבן בית א אלהנא, על דאתבדרנא בניי ב עממיא, ואית לן למיפתח הספידא, ולפרשא אלפי"א ביתא, דשלח מארי עלמא להספידא דחורבן ב ביתיה.

ב) שלחו להו בני ארעא קדישא, יאות דאתון אתבדרתון בניי עממיא, ואתון לבר מארעא קדישא, ויאות לכו למבכי עלייכו ועל גרמייכו, דנפקתון מנהורא לחשוכא, כעבדא דנפיק מבי מאריה. אבל אנן אית לן למבכי ולמעבד הספידא, ולן שדר קב"ה ספרא דהספידא, דאנן בנהא דמטרוניתא, ואנן מבני ביתה, וידעין יקרא דמארי עלמא. ולן יאות למבכי, ולפרשא אינון אלפי"א בתיין. ג) ואנן יתמין בלא אבא ואמא, ומסתכלין עיינין לכותלי ביתא דאימנא, ד והא אתחרב, ולא אשכחנא לה. ה דהות ינקא לן בכל יומא, ביומין קדמאין.

הלופי גרסאות

א נ"א אלהא (קראקא). ב נ"א מוסיף עממיא כמאן דפלה טעוואן אחרנין (דפוסים ראשונים). ג נ"א ביתנא (קראקא). ד נ"א והיא (וינציא) נ"א והיא אתחרבת (קראקא). ה נ"א דהא היא ינקה נ"א דהות היא ינקה (קראקא).

איכה ישבה בוד

הסולם

מאמר

הקב"ה ספר ההספד, שאנו בני המלכה, ואנו מבני ביתה, ויודעים כבוד אדון העולם. וע"כ לנו ראוי לבכות ולפרש אלו האלפא ביתות, שבספר איכה.

ג) ואנן יתמין בלא וכר: ואנו יתומים בלי אב ואם, דהיינו הקב"ה והשכינה, כי השכינה יצאה מארץ ישראל לגלות, והעינים מסתכלות לכותל, ביתה של אמנו, והנה נחרב, ולא מצאנו אותה. שהיתה מינקת אותנו בכל יום בימים הראשונים משפט המבחר שלה. והיתה מנחמת אותנו ומדברת על לבנו כמו אם לבנה. כש"א כאיש אשר אמו תנחמו וגו'. **השתא**

א) שלחו לחו בני וכו': שלחו להם בני בבל לבני הארץ הקדושה, לנו ראוי לבכות לנו ראוי לעשות הספד על חורבן בית אלקיננו, על שנתפורנו בין העמים, ויש לנו לפתוח ההספד, ולפרש האלפא ביתא, שרבונו העולם שלח להספד חורבן ביתו. דהיינו ספר איכה.

ב) שלחו להו בני וכו': שלחו להם בני הארץ הקדושה, אמת היא שאתם נתפורתם בין העמים, ואתם מחוץ לארץ הקדושה, וראוי לכם לבכות עליכם ועל עצמכם, שיצאתם מאור לחושך, כעבד היוצא מבית אדונו, אבל אנו יש לנו לבכות ולעשות הספד, ולנו שלח

ו משפירו ז דילה. והוית נחימת לן, ן וממללת על לבנא, כאמא לברה. כד"א
 (א) כאיש אשר אמו תנחמנו וגו'.

ד) והשתא אסתכלן עיינין לכל סטר, ואתר בית מותבא דאימנא אתבלבל,
 והא אתחרב. נבטש רישא לכותלי ן ביתא. ומותבה. מאן ינחם לן, ומאן ימלל
 על לבנא, ויגין עלנא קמי מלכא.

ה) כד הוינן חטאן קמי אבונא, וסליק רצועא לאלקאה לן, איהי קיימת
 לקמו, ומקבלת מלקיותא דמלכא, בגין לאגנא עלנא. כד"א ב) והוא מחולל
 מפשעינו מדוכא מעונותינו כו' ובחבורתו נרפא לנו. והשתא אימא לית לן, ווי.
 ווי לן, ווי לכו. ג) לן יאות למבכי, לן יאות למספד, לן יאות לפתרא אינון
 מילין דמרירו, ד לאודעא להו, לאינון דידיעין * למבכי מלין דהספידא.

ו) ן נקרב בכל יומא לגבי ערסא דאימנא, ולא נשכח לה תמן. נשאל
 ג) עלה, לית מאן דישגח עלן. נשאל לערסא דילה, ן אתבלבלא. נשאל לכורסייא,
 נפלת. נשאל להיכלין דילה, ן אומאן אינון דלא ידעין מינה. נשאל ג) לעפרא,
 רשימו דעקבתא לית תמן.

ז) נשאל לאיגרא, הא איגרא אתיב לן, דתמן יתבה מבכה ומייללת ג) עלן
 ואזלת מבכה, צווחת בקול מרירו עלן, מאיגרא לאיגרא. כמה דאת אמר, א) מה
 לך איפוא כי עלית כלך לגגות. נשאל לאורחין ושבילין, כלהו אמרין דשמעו
 קל מרירו דבכיה, דמבכה על בנהא, ולא ידעין לאן ן אסתלקת.

ח) לן יאות למבכי, לן יאות למיספד. ננשק עפרא דרגלהא, ננשק אתר

מסורת הזדר

חלופי גרסאות

(א) (ישעיה סו). ב) (שם נג) משפטים שצט. ג) (שם ו) ג"א בין שפירו דמענה (ווינציא בטוגריים). ז ג"א
 (כב) מקץ ריו רכא ת"ז ת"ע קכו.:
 ביתה (ווינציא). י ג"א ומותבא (קראקא). כ ג"א לבתר לית לון יאות למבכי (קראקא). ל ג"א ולאודע (קראקא).
 ן ג"א נקרא (קראקא). נ ג"א עליהו (קראקא). ס ג"א באתבללותא (קראקא). ע ג"א באומאה (קראקא).
 פ ג"א עפרא (קראקא). צ ג"א ליג עלן (ווינציא). ק ג"א אסתכלת (דפוסיס ראשוניים).

מאמר

הסולם

איכה ישיבה בוד

ד) והשתא אפתכלן עיינין וכו': ועתה
 העינים מסתכלות לכל צד, ומקום בית מושבה
 של אמנו נתבלבל והנה נחרב. נכה ראשינו
 בכותלי ביתה ומרשבה, מי ינחם אותנו, ומי
 ידבר על לבנו, ויגן עלינו לפני המלך.

ה) כד הוינן חטאן וכו': כשהיינו
 חוטאים לפני אבינו, והרים את השוט להכות
 אותנו, היא עמדה לפנינו, ומקבלת ההכאה
 של המלך כדי להגן עלינו. כש"א, והוא מחולל
 מפשעינו מדוכא מעונותינו וגו'. ובחבורתו
 נרפא לנו. ועתה אין לנו אם, אוי. אוי לנו,
 אוי לכם. לנו ראוי לבכות, לנו ראוי להספיד.
 לנו ראוי לבאר אלו הדברים המרים שבספר
 איכה, להודיע להם. לאותם היודעים לבכות,
 את דברי ההספד.

ו) נקרב בכל יומא וכו': אנו קרבים

ח) לן יאות למבכי וכו': לנו ראוי

לבכות

(דפוסי דף צ"א ס"א י" ס"ב)

בי מותבה, ננשק כותלי היכלא, ונבכי במרירו. אנן נפתח בהספידא, ר דחמינן בכל יומא כל האי. נבכי תדיר ולא איתנשי מרירו דבכיה מינן.

מאמר כי יום מהומה ומבוטה

(ט) פתחו אינהו ואמרי, (ד) איכה ישבה בדד העיר, כתיב (ה) כי יום מהומה ומבוטה ומבוכה וגר. כי יום. חד יומא אית לקביה, רחימא דנפשיה, כלילא מכל שאר יומין, שית יומין כלילן ביה, והוא כללא דכלהו. ועל דאפגיאו חובין, אסתלק (ו) לעילא, לבי עלמא דחיין.

(י) כדין מתחות שפולי משכנא, קם יומא דמרירו, (ח) יומא דבכיה, יומא דצערא, יומא דאיקרי מהומה (ז) ומבוטה ומבוכה, ועאל בגו משכנא, ושיצי וסאיב. ורבונא דמשכנא, אזל וערק ואתתרך מגו מותביה לגו טורא דלבר, ולגו טורא דחרוב, ומשכנא (י) אתחרב.

(יא) לבתר, נחת ההוא יומא עילאה, דאסתלק, שאל על משכניה, והא אתחרב. עאל ואשגח על מארי דמשכנא, מטרוניתא רחימתא דנפשיה, והיא אתתרכת וערקת, וכל בניינה סתיר. כדין שארי למגעיי, גועא בתר גועא, כנהימו (* דתרנגולא על נוקביה. הדא הוא דכתיב, (ו) מקרקר קיר, נהימו כתרנגולא. קיר, רבון שליטא.

(יב/א) ושוע אל ההר, עביד שועה וצווח לגבי טורא, דערקת תמן מטרוניתא.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

(ד) (איכה א) ב"א רצב להלן טו. (ה) (ישעיה כב) ואתחנן קפה להלן יא. (ו) (שם) חיי שרה רלב ויחי שצב בלק תמד לעיל ט.
ר ג"א נחמי (דפוסים ראשונים). ש ג"א מוסיף לעילא לעילא (דפוסים ראשונים). ת ג"א ל"ג יומא דבכיה (קראקא). א ג"א ל"ג ומבוטה (דפוסים ראשונים). ב ג"א מוסיף אשתצי ואתחרב (מונקאטש) ג"א שיצי (חינציא) ג"א ושיצי (קראקא).

מאמר

הסולם

כי יום מהומה ומבוטה

לבכות. לנו ראוי להספיד. ננשק עפר רגליה, ננשק מקום בית מושבה, ננשק כותלי ההיכל, ונבכה מרה. אנו נפתח בהספד מפני שאנו רואים כל כך בכל יום. נבכה תמיד, ומרירות הבכיה לא תשכח ממנו.

מאמר כי יום מהומה ומבוטה

(ט) פתחו אינהו ואמרי וכו': פתחו הם, בני בבל, ואמרו, איכה ישבה בדרד העיר. כתוב, כי יום מהומה ומבוטה ומבוכה וגר. פי יום, היינו, כי יום אחד יש להקביה, שהוא אהוב נפשו, הכלול מכל שאר הימים, ששה ימים כלולים בו, והוא כלל כולם. דהיינו היסוד שששת ימי, שהם חג"ת נה"י דז"א כלולים בו, ועל שנתרבו העונות נסתלק למעלה. לבית העולם של החיים, דהיינו לז"א הדבוק בבניה.

(יא) לבתר נחת ההוא וכו': לאחר כך, ירד אותו היום העליון, שהוא היסוד, שנסתלק, שאל על משכנו, והנה נחרב. נכנס והביט על ארון המשכן, שהוא המלכה אהובת נפשו, והיא מגורשת וברחה, וכל בנינה הוותר, אז התחיל לגעות געיה אחר געיה כנהימת התרנגול, על נקבתו. ז"ש, מקרקר קיר, מקרקר, פירושו שנוהם כתרנגול. קיר, פירושו רבון, שליט. (יב/א) ושוע אל ההר: פירושו, שועשה שועה וצועק אל ההר, שהמלכה ברחת שמה. דהיינו

(י) כדין מתחות שפולי וכו': אז

עביד שוע צווח וקרי בנהימו דבכיה איכה. איכה רחימתא דנפשאי, איכה שפנינתי שלימתי, איכה יחידתא דילי, דאתיחדא עמי ביחודא. איכה דהוית נטלא בכל יומא, חמש ועשרים אתוון דיחודא, ואתקריאת כ"ה על דא. י"ב/ב) אחתי ברתי אמי, לאן אזלת, לאן פנית למיהך. אנן דשמעין בכל יומא קרקורא דא, דרבוננא, לן יאות למבכי, לן יאות למספד, לן יאות למפתח איכה. איכה ישבה בדד וגו'.

מאמר ואיבה אשית

יג) רבי לויטס חוזאה פתח, ז ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך. דבבו סגי הוה מן יומא דאתברי עלמא, על ד עילה דעיטא דנחש, מההיא שעתא דאתלטייא, אתדחייא מקמי תרעא דמלכא, ה והוא, כמין תדיר בין גדרין דעלמא, בין אינון גדרין דאורייתא, כל אינון דדשין בעקב, באינון גדרין, נשיך לון.

יד) ווי דאשכח, ווי דנשיך. ווי על דבבו בישא דאתנטיר. על דבבו בישא דהוות ליה, ז בהאי אשה, ח דאתקריא אשה יראת ה'. דבבו ביש נטר לה מן יומא דאתברי עלמא, עד דתבר לה בתבירו, למשכב לעפרא.

טו) ט) "איכה ישבה בדד" העיר "רבתי עם" היתה, אסתכל באתוון דריש כל תיבה ותיבה, ותשכח נטירו דבבו בישא, דאתנטרא, ט עד דאתחרב בי

חלופי גרסאות

מסורת הוהר

ז (בראשית ג) ב"א רב חיי שרה לב. ח) (איכה א) ז ג"א דרבונא (קראקא). ז ג"א עלא (דפוסים ראשונים). ה ג"א והוה (דפוסים ראשונים). ו ג"א כחיון (קראקא). ז ג"א בהווא (קראקא). ח ג"א דאיקרי (קראקא). ט ג"א על (דפוסים ראשונים). לעיל ט.

ואיבה אשית

הסולם

מאמר

עצת הנחש, הוא נדח מלפני שער המלך, והוא אורב תמיד בין גדרות העולם, דהיינו בין הגדרים האלו שבתורה, שכל אלו הדשים בעקב הגדרים האלו, דהיינו שאינם נזהרים לשמרט, הנחש נושך אותם.

יד) ווי דאשכח ווי וכו': אוי שמצא אותם, אוי שנשך אותם, אוי על השנאה הרעה שנוטר. על השנאה הרעה שהיתה לו באשה ההיא, הנקראת, אשה יראת ה', שהיא המלכות, שנאה רעה נטר לה מיום שנברא העולם, עד ששיבר אותה בשבירה לשכב לעפר.

טו) איכה ישבה בדד וגו': איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה. הסתכל באותיות שבראש כל מלה ומלה ותמצא נטירה של איכה רעה שנטר הנחש למלכות, עד שנחרב בית המקדש. כי איכה רעה נרשמה באותיות הראשונות של איכה ישבה וגו',

שהנחש

דהיינו שעושה שועה וצועק וקורא בנהימת בכיה, איכה. איכה אהובת נפשי, איכה יונתי תמתי, איכה יחידה שלי שנתיחדה עמי ביחוד. איכה שהיתה לוקחת בכל יום כ"ה אותיות היחוד, שבכתוב, שמע ישראל וגו'. שעל שם זה נקדאת כה.

יב/ב) אחתי ברתי אמי וכו': אחותי בתי אמי, אנה הלכת, אנה את פונה ללכת. אנו, בני בבל, השומעים בכל יום הקרקור הזה של אדוננו, לנו ראוי לבכות, לנו ראוי לספוד, לנו ראוי לפתח איכה. איכה ישבה בדד וגו'.

מאמר ואיבה אשית

יג) רבי לויטס חוזאה וכו': ר"ל חוזאה פתח, ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך. שנאה גדולה היתה מיום שנברא העולם, מאותה שעה שנתקלל הנחש מסבת

(דפו"י דף צ"א ט"ג)

מקדשא. איב"ה רע"ה ברישי אתוון, אתנטיר לה לההיא אשת חיל, בתבירו דבי מקדשא, למשכב לעפרא.

(טז) הדא הוא דכתיב, (ט) "כאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס, תקרא למפרע ברישי אתוון, ל"ה בשבר"ך. בתבירו דבי מקדשא, בתבירו דכנישתא דישראל, דבבו בישא אדביק ל"ה בשבר"ך.

(יז) איכה כ דאתדבקת לההיא איבה רעה דא, קל ז דנחש, קל מרירו דבכיה ברקיעין. אלין קראן איכה, מ ומסטרא אחרא קראן איבה. הדא הוא דכתיב, ז ואיבה אשית בינך ובין האשה, בין סטרא ס דא, ובין סטרא דא, ׁ אשתכח בחרבן בי מקדשא. ובקרא פ קדמאה, אתרשים כלא למנדע דהאי כ"ה, אדביק לה איב"ה רעה, דנטיר לה מיומא דאתברי עלמא.

(יח) איכה ישבה בדד, רבי ז הרכינס פתח, י ויגרש את האדם וישכן מקדם לג"ע. ויגרש את, דא כנסת ישראל. בחרבן בי מקדשא, דאתתרכת בתירוכין, דאשתלחת בשלוחין, כרסייא דמלכא נפלת.

מאמר ויגרש את האדם

(ט) ויגרש את, דא כרסייא דמלכא. וזי דאתתרכת, וזי דנפלת. האדם, ההוא דשליט על כורסייא, דכתיב ביה כ ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כו. נפלת כרסייא, נפל כלא.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

(ט) (איכה א) משפטים תקיד ואתחנן קנו. (בראשית ג) ב"א רפו ב"ב קיח ז"ח יתרו קלא. (כ) (יחזקאל א) נח רעב ז"ח בראשית תקצח תק"ח צג ט"ג.

י נ"א באתבירו דבי מקדשא באתבירו (קראקא).
 כ נ"א דמדבקא (קראקא). ז נ"א נחש (דפוסים ראשונים).
 מ נ"א מסטרא (דפוסים ראשונים). נ נ"א ל"ג ואיבה אשית (קראקא). ס נ"א ל"ג דא (קראקא). ע נ"א מוסיף אשתכח שמא (דפוסים ראשונים) נ"א תמן (מונקאטש). פ נ"א אחרא (קראקא). צ נ"א תרכינס (קראקא).

ואיבה אשית

הסולם

מאמר

הראשון של מגלת איכה נרשם הכל בראשי תיבות, לדעת שכה זה, שהוא המלכות, כי איכה היא אותיות אי כ"ה, הדביק אותה איבה רעה שהנחש נטר לה מיום שנברא העולם.

(יח) איכה ישבה בדד: רבי הרכינס פתח, ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן וגו'. ויגרש את, את, זו היא כנסת ישראל, שהיא המלכות הנקראת, את. והיינו בחורבן בית המקדש, שהיא גורשה בגירושים ונשלחה בשילוחים, כ"סא של המלך, שהוא המלכות, נפל.

שהנחש היה נוטר לה לאותה אשת חיל, שהיא המלכות, בשבירת בית המקדש, שתהיה שוכבת לעפר.

(טז) הדא הוא דכתיב וכו': זהו שכתוב, כאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס. תקרא למפרע באותיות הראשונות, לה בשבר"ך. כי בשבירת בית המקדש, בשבירת כנסת ישראל, איבה רעה הרביק הנחש לה, בשבר"ך.

(יז) איכה דאתדבקת להאי וכו': איכה נדבק לאיבה הרעה ההיא שהיז קול הנחש, קול מר של הבכיה ברקיעים, אל" שבקיעים, קוראים איכה, ומהצד האחר קוראים איבה ז"ש, ואיבה אשית בינך ובין האשה, האיבה שבין צד זה של הקדושה, ובין הצד האחר של הקליפות נמצאה בחורבן בית המקדש, ובפסוק

מאמר ויגרש את האדם

(ט) ויגרש את דא וכו': ומפרש דבריו ויגרש את, זה הוא כסאו של המלך, דהיינו המלכות הנקראת, את. אוי שגורשה, אוי שנפלה, האדמה, ויגרש, אותו השולט על הכסא שכתוב

(כ) וישכון, ההוא דתריך לדא, אשכין ואשרי יישובא אחרא, בהיפוכא. בשעתא דאתחריב בי מקדשא, סליק לכבוד עילאה לעילא, ואזעיר דיוקניה מכמה דהוות. וכורסייא נטיל מניה ואתפרש.

(כא) כביכול אשרי ^ק לג"ע עם כרובים לתתא, ואתפרש * מההוא כבוד עילאה. ואשרי לההיא להט החרב, למיקם בדוכתא ^ר דרבנותיה, למיטר ולמישאב ^ש ולמסתיר, ההוא אורח דאנגיד מעץ החיים.

(כב) ושלמה מלכא צווח ואמר, ^ז תחת שלש רגזה ארץ כו' תחת עבד כי ימלוך כו' ^ח ושפחה כי תירש גברתה. שפחה לגו, גבירתה לבר. איכה ישבה בדד, מאי בדד. כמא דאת אמר, בדד ישב מחוץ למחנה מושבו.

מאמר ויניחהו בגן עדן

(כג) איכה ישבה בדד, ר' ^א חנינאי ורבנן פתחי קרא באדה"ר. ^ח ויקח ה' אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן וגו'. ויקח, במה לקחו. ר' ^ב חנינאי אמר, לקחו בדברים. כד"א ^ו קח את אהרן. ורבנן אמרו, לקחו ברוח. כד"א, ^ט היום ה' לוקח את אדוניך מעל ראשך.

(כד) ויניחהו בגן עדן, כדי להיות לו ^ג מנוחה, לדעת ולהכיר החכמה

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

(ז) (משלי ל) ב"א רעג תק"ח קו ט"ד. ח) (בראשית
 (ב) ב"א רנט ואתחנן סד ז"ח שה"ש שפת. ו) (ויקרא
 ח) צו קסה. ט) (מ"ב ב).
 א נ"א חנינאי (קראקא). ב נ"א חנינאי (קראקא).
 ק נ"א בג"ע (מונקאטש) ר נ"א דרבנותא (קראקא).
 ש נ"א ולמשתי (קראקא) נ"א ולמסתי (חנינאי). נ"א
 ולמסתי (מונקאטש). ת נ"א ווי שפחה (קראקא).
 ג ה"ג דפוס מונקאטש במרובעים נ"א הנחה (כל
 הדפוסים).

ויגרש את האדם

הסולם

מאמר

(כב) ושלמה מלכא צווח וכו': ושלמה המלך צווח ואמר, תחת שלש רגזה ארץ וגו' תחת עבד כי ימלוך וגו' ושפחה כי תירש גברתה. השפחה, שהיא הקליפה, בפנים, והגבירה, שהיא המלכות, מבחוץ. וזהו שכתוב, איכה ישבה בדד. מהו בדד. היינו כש"א, בדד ישב מחוץ למחנה מושבו. כלומר, שבדד פירושו, שהמלכות יושבת בצד מבחוץ.

שכתוב, בו, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם. שהוא ז"א, שהוא הויה במילוי אלפיו, שבג"י אדם. נפל הכסא שהוא המלכות, נפל הכל.

(כ) וישכון, ההוא דתריך וכו': וישכון היינו אותו שגרש את זו, המלכות וז"א, דהיינו הבינה, השכין והשרה ישוב אחר בהיפך ממה שהיה. כי בשעה שנחרב בית המקדש, עלה ז"א, לכבוד העליון למעלה, שהוא בינה, ומיעט דמותו ממה שהיתה. והכסא שהוא המלכות, נסע ממנו ונפרד.

מאמר ויניחהו בגן עדן
 (כג) איכה ישבה בדד: ר' חנינאי ורבנן פתחו הכתוב באדם הראשון. שכתוב, ויקח ה' אלקים את האדם ויניחהו בגן עדן וגו'. ויקח, במה לקחו. ר' חנינאי אמר לקחו בדברים, כש"א קח את אהרן. שפירושו לקחו בדברים. ורבנן אמרו, לקחו ברוח. כש"א היום ה' לוקח את אדוניך מעל ראשך.

(כא) כביכול אשרי לג"ע וכו': כביכול השכין את גן העדן, שהוא המלכות, עם הכרובים למטה, שהם מטטרון וסנדלפון, וז"א נפרד מאותו הכבוד העליון, שהוא המלכות. והשכין אותו להט החרב, שהוא הקליפה, שתעמוד במקומה של הגבירה, לשמור ולשאוב ולהסתיר אותה הדרך הנמשכת מעץ החיים.

(כד) ויניחהו בגן עדן: היינו כדי שתהיה לו מנוחה לדעת ולהכיר החכמה והתורה

והתורה. דא"ר ז חנינאי, התורה לימדה הקב"ה לאדם. ה הה"ד, (ט) אז ראה ויספרה וגו', ויאמר לאדם. והיו מלאכי השרת מקלסין לפניו.

(כה) עד שראה סמאל בשמים, ונתקנא בו, וירד מן השמים כדמות צל על נחש. הנחש נראה, והצל עליו, תקפא וחילא דיליה.

(כו) קריב ההוא נחש לגבי איתתא, דדעתא קלה מן האיש. מכאן דאתתא לא אתפתת, אלא באתתא אחרא. (ז) ויאמר אל האשה אף כי אמר אלהים, מיד פתח באף. מהכא, דבתחלת דבריו של אדם ניכר מי הוא. כך הוא פתח באף, להודיע מי הוא.

(כז) נטל סימן זה, אם תקבל, אם לא תקבל. והמשיכה בדברים, עד שפתחה באות מ"ם, ואמרה מכל עץ הגן אכל נאכל. מיד נטל הנחש האות, וישם אותה על זרועו השמאלית, והיה ממתין ז על וא"ו תי"ו מפיה, כדי להיות מר"ת נכון לפניהם.

מאמר ותרא האשה

(כח) התחיל ה לפתותה, עד דכתיב, (ט) ותרא האשה, בטעמא סגי ותקיף. מלמד, שפרחו האותיות וא"ו תי"ו, וסלקו להתחבר עם אות מ"ם. ואות ס מ"ם היתה עולה ויורדת, ולא היתה מתחברת. עמהם, עד כ שנתפתת.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

(ט) (איוב כח) הקסה"ז עב ז"ח תשא נו לעיל רות ד נ"א חנינאי (קראקא). ה נ"א האי דכתיב (קראקא). תרכו. (פ) (בראשית ג) ב"א רפה תמא. (צ) (שם) ב"א ו נ"א וקנא לו (דפוסים ראשונים) נ"א ונתקנא ול"ג תמו ז"ח בראשית תשפט בו (מונקאטש). ז נ"א ל"ג על (דפוסים ראשונים). ח נ"א לפתות (דפוסים ראשונים) נ"א מוסיף לפתותה בדבריו (מונקאטש). ט נ"א מוסיף מ"ם מ"ם (קראקא). י נ"א מהם (חינצ'יא). כ נ"א שנתפתתה (דפוסים ראשונים).

ויניחהו בגן עד

הסולם

מאמר

רוגז וכעס שהוא מסטרא אחרא. כי הקדושה היא סוד המנוחה והנחת.

(כז) נטל סימן זה וכו': לקח לו הנחש הסימן הזה, לדעת אם תקבל דבריו אם לא תקבל, דהיינו אות מ', והמשיך אותה בדברים עד שפתחה באות מ', ואמרה מכל עץ הגן אכל נאכל. מיד לקח הנחש את האות וישם אותו על זרועו השמאלית, והיה מחכה על ו' ת' לשמוע מפיה, כדי שיהיה הצירוף כמות נכון לפניהם.

מאמר ותרא האשה

(כח) התחיל לפתותה עד וכו': התחיל לפתותה עד שכתוב, ותרא האשה, בטעם גדול וחזק, דהיינו שטוב למאכל ותאוה לעינים. מלמד, שפרחו האותיות ו' ת' של ותרא, ועלו להתחבר עם האות מ'. והאות מ' היתה עולה ויורדת, ולא היתה מתחברת עמהם, עד שנתפתתה. ואז נגזרה המיתה לבני העולם. ופרחו

והתורה. שא"ר חנינאי, שהקב"ה לימד את התורה לאדם. ז"ש אז ראה ויספרה וגו' ויאמר לאדם וגו'. והיו מלאכי השרת מהללים לפניו.

(כה) עד שראה סמאל וכו': עד שראה סמאל בשמים, ונתקנא בו, וירד מן השמים כדמות צל על הנחש. שה"ס זכר ונקבה דקליפה, הזכר נקרא סמאל, והנקבה נקראת נחש. הנחש נראה, והצל עליו שהוא התוקף והכח שלו, של הנחש.

(כו) קריב ההוא נחש וכו': קרב הנחש אל האשה. משום שדעתה קלה משל האיש, והיא נוחה להתפתות. מכאן, שאין האשה מתפתה אלא ע"י אשה אחרת. כי הנחש, הוא הנקבה של סמאל כנ"ל. ויאמר אל האשה אף כי אמר אלקים. מיד פתח באף. מכאן נשמע, שבתחילת דבריו של אדם ניכר מי הוא. כך הוא פתח באף להודיע מי הוא. כי אף, פירושו (דפו"י דף צ"א ט"ד)

(כט) וּפְרָחוּ וְאִי תִיּוֹ, ד' זמנין, ואקיפו לאות מ"ם לד' סטריין. דכתיב, (פ) ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה ותפקחנה עיני שניהם. הא ד' זמנין ו' ת'. מלמד, שסבבו לאות מ"ם לארבע צדדין, והמ"ם באמצע, מות בכל סטריין. (ל) כמד"א, ה' כי עלה מות בחלונינו. דא סמאל, דאיהו חד מחלוני שמיא. ועל דא מי גבר יחיה ולא יראה מות. מיד שלט בה, והטיל בה זוהמא. נחת קודשא בריך הוא למיחמי, ויתחבא האדם ואשתו.

(לא) תא חזי, קודם שחטאו, היתה השכינה עטרה על ראשיהם, להיות בשבילים שורה על העולם. כיון שחטאו, כביכול, תש כחה, ואסתלקת ולא שליטת. וקב"ה שארי לקונן, ואמר איכה, מה תהא מינה, שלטנותא אעדו מינה. אוף הכא בחורבן בי מקדשא, שולטנותא אעדו, וקב"ה שארי למיספד, ואמר איכה, מה תהא עליה.

מאמר קול ברמה נשמע

(לב) * איכה, רבי פנחס פתח, (ש) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים וגו'. בשעתא דאתחרב בי מקדשא, ואתוקד. אתא קלא ואיתער על קברי אבהן קדמאי, ואמר, אבהן קדמאי, אתון דמיכין בשינתא, ולא ידעיתון צערא דעלמא, בניכון דגדלתון בצערא, ואעילתון בהימנותא סגי דקב"ה, הא מיתו, והא אתקטלו, והא אזלו בגלותא בין שנאיהון, ידיהון מהדקן לאחורא, מייתין בכפנא, בתיהון אתוקד. ה' אן רחמין דילכון, אן מהימנותא דילכון, קומו איתערו לגבייהו.

חלופי גרסאות

(ק) (בראשית ג) ב"א תנ ז"ח בראשית תשפר. (ר) (ירמיה ט). (ש) (ירמיה לא) חיי שרה רסח ז"ח בלק צג להלן מד.

ל ה"ג הסלב נ"א ויהבת (כל הדפוסים). מ נ"א מוסיף אן אן (חינצ'יא).

מסורת הוזהר

ותרא האשה

שחטאו, כביכול, תש כחה, של השכינה, ונסתלקת ולא שלטה על העולם. והקב"ה התחיל לקונן, ואמר איכה, שהוא אותיות א"י כ"ה, שפירושו, מה יהיה ממנה, מן כ"ה, שהיא השכינה, כיון שהממשלה הוסדה ממנה. אף כאן בחורבן בית המקדש, הוסרה הממשלה מן השכינה, שאינה שולטת עוד על העולם, והקב"ה התחיל לספור ואמר, איכה, שהיא א"י כ"ה, שפירושו מה יהיה עליה. על כ"ה שהיא השכינה.

מאמר קול ברמה נשמע

(לב) איכה, רבי פנחס פתח, (ש) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים וגו'. בשעה שבית המקדש נחרב ונשרף, בא קול והעיר על קברי האבות הראשונים, ואמר האבות הראשונים, אתם נרדמים

מאמר

(כט) וּפְרָחוּ וְאִי תִיּוֹ וכו': ופרחו ו'ת' ארבע פעמים, והקיפו את האות מ' לד' רוחות, שכתוב, ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה ותפקחנה עיני שניהם. הרי כאן ארבע פעמים ו' ת', שזה מלמד, שסבבו את האות מ' לארבעה צדדיה, והמ' באמצע, ונמצא הצירוף מות בכל הצדדים.

(ל) כמד"א כי עלה וכו': כמש"א, כי עלה מות בחלונינו. זהו סמאל, שהוא אחד מחלוני השמים. ועל כן, מי גבר יחיה ולא יראה מות. מיד שלט בה, בחוה, והטיל בה זוהמא. ידר הקב"ה לראות, ויתחבא האדם ואשתו.

(לא) תא חזי קודם וכו': בוא וראה, קודם שחטאו, היתה השכינה עטרה על ראשיהם, שתהיה שורה בשבילים על העולם. כיון (דטו"י וף ז"א ט"ד * צ"ב ט"א)

לג) מיד אתערו אבהן ואמהן, ואזלו לגבי משה, אמרו ליה, משה רעיא מהימנא, אן אינון בנין, אן שבקת לון. מיד איתער משה, ואזל עמהון לגבי יהושע. אמר ליה, בני אבהן אלין, בני ישראל, דפקדני קביה עליהון, ושבקית לון בידך, אן אינון.

לד) אתיב יהושע ואמר, רבינו משה, בארעא קדישא שבקית לון, ופליגית לון ארעא על פום עדבא, כמה דפקדתני, וכלהו שבקית גבר על אחסנתיה ועל עדביה.

לה) ומיד אזלו כולהו לארעא קדישא, ואשכחו לה דאתחרבא, דלא אשתמע בה קלא. עאלו ט גבי מקדשא, וחמו דאתוקד. עבדו ביה הספידא, עד דאשתמע קל מרירו דבכיה ו לרום שמיא, וכל מלאכי עילאי בכו עמהון לעילא. לו) איתער קביה ואתא לגביהון, ואשכח לון ממררין בקל בכיה, גו עפרא דמקדשא. אמר לון, רחימין דנפשאי, מה אתון הכא, ט מה לידידי בביתי. לז) קם אברהם סבא בקדמיתא, אמר קמיה מארי דעלמא, את ידעת דאזלית קמך באורח קשוט. עשר זמנין נסית לי, וקיימית בכלא. בני אן אינון, לא שמענא קל מליהון בארעא דאומית לי, לקיימא להון בה. לח) אמר ליה קביה, אי אברהם רחימא דנפשאי, ובושר קדש יעברו

חלופי גרסאות

מסורת הוהר

נ ג"א ופליג (דפוסים ראשונים). ט ג"א לבי (קראקא).
 ו ג"א מוסיף לרום עילא (דפוסים ראשונים).

ת (ירמיה יא) לך תסא להלן לח. א (שם) לך תי
 ז"ח וישב ג לו לעיל לו.

קול כרמה נשמע

הסולם

מאמר

לה) ומיד אזלו כולהו וכו': ומיד הלכו כולם לארץ הקדושה, ומצאו אותה שנחרבה וקול לא נשמע בה. הלכו לבית המקדש, וראו שנשרף. עשו בו הספד, עד שנשמע קול מרירות הככיה לרום השמים, וכל מלאכים העליונים בכו עמהם למעלה.
 לו) אתער קב"ה ואתא וכו': התעורר הקב"ה ובא אליהם, ומצא אותם ממררים בקול בכיה בתוך עפר בית המקדש. אמר להם, אהובי נפשי מה אתם כאן, מה לידידי בביתי.
 לז) קם אברהם סבא בקדמיתא וכו': קם אברהם הזקן בתחילה, ואמר לפני רבון העולם, אתה ידעת שהלכתי לפניך בדרך האמת. עשר פעמים נסית אותי, ועמדתי בכלן. בני איפה הם, לא שמעתי קול דבריהם בארץ שנשבעת לי, לקיים אותם בה.
 לח) אמר ליה קב"ה וכו': אמר לו הקב"ה, אתה אברהם אהוב נפשי, ובושר קודש יעברו מעליך. דהיינו, שבטלו מהם הברית הקדושה

נרדמים בשינה, ואינכם יודעים צער העולם. בניכם שגדלתם בצער, והבאתם אותם באמונה רבה של הקב"ה, הנה מתו, והנה נהרגו, והנה הלכו בגלות בידי שונאיהם, ידיהם קשורים לאחוריהם, מתים מרעב, בתיהם נשרפו. איפה הם הרחמים שלכם, איפה היא האמונה שלכם. קומו התעוררו אליהם.

לג) מיד אתערו אבהן וכו': מיד נתעוררו האבות והאמהות, והלכו אל משה. אמרו לו, משה הרועה הנאמן, איפה הם הבנים, איפה עזבת אותם. מיד נתעורר משה, והלך עמהם ליהושע. אמר לו, בני האבות האלו, בני ישראל, שהקב"ה פקד אותי עליהם ועזבתי אותם על ידיך, איפה הם.
 לד) אתיב יהושע ואמר וכו': השיב יהושע ואמר, משה רבינו, בארץ הקדושה עזבתי אותם, וחלקתי להם הארץ על פי הגורל כמו שצויתני, ועזבתי את כולם איש על נחלתו ועל גורלו.

מעליך. בטילו מינייהו ברית קדישא, ופלחו ע"ז, ועל דא איתקפת רוגזאי
 ם בהון, ובגינך ץ אוריך לון כמה זמנין, ולא תבו קדמי.

לט) כיון דשמע אברהם כך, אמר ימחו על קדושת שמך ם כל אינון
 חוביהון בני עממיא, עד דיהא רעווא דילך לאתבא לון לגבך. וכן כלהו כגוונא
 דא, ואזלו להו.

מ) אשתארת תמן רחל, וארימת קל בכיה במרייו דתמרורים, אמר לה
 קב"ה, רחל, מה את מבכה. אמרה קמיה, ולא אבכה, בני אן אינון, ומה חטאן
 לגבך. אמר לה עאלו צרתי לקמי, ואעילו לה בביתי. מיד אמרה, וכי לא עבדית
 אנא יתיר, דאעילנא צרתי בביתי.

מא) דתנן, בשעתא דכתיב, ב) ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא. אמר
 הזדווגי לגבאי, אמרה ליה אין, אבל אחתא אית ר לי קשישא מינאי, ומסתפינא
 מאבא, דרמאה איהו. מיד ויגד יעקב לרחל, כי אחי אביה הוא ברמאותא.

מב) מיד יהב לה סימנין. כיון דעאלת לאה בההוא ליליא, אמרה רחל,
 השתא מתכספא אחתי, אזלת ומסרה לה סימנין.

מג) ועל דא אמרה לגבי קב"ה, ואנא לא עבדית יתיר, דאעילנא צרתי
 בביתי. ואת דכתיב בך, רחום וחנון ארך אפים, הוה לך לאעברא על ם חוביהון.

מד) ובכל מה דאמר לה, לא קבילת תנחומין. הה"ד, ג) קול ברמה נשמע

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ב) (בראשית כט) וארא קטז אדרא זוטא קכא. פ ג"א מוסיף רוגזא בהון (קראקא). צ ג"א אוריכת
 (דפוסים ראשונים). ק ג"א ל"ג כל אינון חוביהון בני
 עממיא (קראקא). ר ג"א ליה (קראקא) ג"א לית
 (חינצ"א). ש ג"א חובין (קראקא).

קול ברמה נשמע

הסולם

מאמר

אחי אביה הוא. אמר לה, הזדווגי לי. אמרה
 לו כן, אבל יש לי אחות גדולה ממני, ואני
 יראה מאבאי, שהוא דמאי. מיד ויגד יעקב
 לרחל כי אחי אביה הוא ברמאות.

מב) מיד יהב לה וכו': מיד נתן לה
 סימנים, שתאמר לו אותם בעת הזווג, כדי
 שלא יחליפנה בלאה אחותה. כיון שנכנסה
 לאה באותו הלילה, אמרה רחל, עתה תתבזה
 אחותי שיעקב יכירה על שלא תדע הסימנים.
 הלכה ומסדה לה הסימנים.

מג) ועל דא אמרה וכו': ועל כן
 אמרה לפני הקב"ה, ואני לא עשיתי יותר
 שהכנסתי בעצמי צרתי לביתי, ואתה שכתוב
 בך רחום וחנון ארך אפים, היה לך לעבור
 על עונותיהם.

מד) ובכל מה דאמר וכו': ובכל מה
 שאמר לה הקב"ה, לא קבלה תנחומים. ז"ש
 קול ברמה נשמע רחל מבכה על בנייה וגו'
 כי

הקדושה, ועבדו ע"ז, ועל זה חרה אפי בהם.
 ובשבילך הארכתי אפי להם כמה פעמים, ולא
 שבו לפני.

לט) כיון דשמע אברהם וכו': כיון
 ששמע אברהם כך, אמר, ימחו על קדושת שמך
 בין העמים, כל עונותיהם, עד שיהיה לך
 הרצון להשיבם אליך, וכן כולם, ענו להקב"ה,
 באופן הזה ששנה אברהם, והלכו להם.

מ) אשתארת תמן רחל וכו': נשארה
 שם רחל, והרימה קול בכיה במרידות
 המרורים. אמר לה הקב"ה, רחל, מה את
 מבכה. אמרה לפניו, ולא אבכה, בני איפה הם,
 ומה חטאן לך. אמר לה הקב"ה, העלו צרתי
 לפני, דהיינו שעשו פסל, והכניסו אותה בביתי.
 מיד אמרה, וכי אני לא עשיתי יותר, שהכנסתי
 צרתי בביתי.

מא) דתנן בשעתא דכתיב וכו':
 שלמדנו, בשעה שכתוב, ויגד יעקב לרחל כי
 (דפו"י דף צ"ב ט"א)

וגר' כי איננו. לא בעאת לקבלא תנחומין. מיט. בגין כי איננו, כיומין קדמאין
 לאשראה בינייהו, והא אסתלק לעילא.
 (מה) ובגין דכי איננו בגו בנהא, לא קבלית תנחומין, עד דאומי לה. דכתיב,
 (ז' כה *) אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה.
 (מו) כמה ה' דעבדת רחל, אוף הכי שכינתא לעילא. כדמתרגם קל ברום
 שמיא אשתמע, שכינתא מבכה על בנהא. בהיא שעתא דאיהי הות מבכה,
 אתערו לגבה שתין רבוא משריין עילאין, וכלהו איתערו בכיה לגבה.
 (מז) בהוא שעתא, אשתמע קלא לרקיע ערבות, ואודעזעו מאתן אלף
 עלמין, דהוו גניזי מן יומא דאתברי עלמא, עד דאשתמע ההוא קלא לרום
 שמיא. ומאן איהו. דא רקיע כעין הקרח הנורא, דאיהו על גבי החיות.
 (מח) עד דאתגלית אימא לברתא, ואמרה לה, מנעי קולך. כדין אתפרשת
 מתמן, ואזלת היא וכל אוכלוסהא בגלותא. ואצטריכו לאתבדרא לכמה סטרין,
 למהוי גלותא לכולא, והיא ישבה בדד.
 (מט) רבי נחוניא אמר, איכה, מאן אמר דא. ההוא רוח עילאה נ' נעימאה,

חלופי גרסאות

מסורת הזחר

ז' נ"א מוסיף דעבדת דא (דפוסים ראשונים). א נ"א
 ל"ג מן אשתמע עד אשתמע (קראקא). ב נ"א דמשתמע
 (קראקא). ג נ"א פנימאה (כל הדפוסים בשם ס"א).

ז' (ירמיה לא) ויצא רלב וישלח רב מקץ רכא ויחי
 פא ז"ח בלק צה להלן עט.

קול ברמה נשמע

הסולם

מאמר

(מח) ער דאתגלית אמא וכר': עד
 שנגלית האם שהיא בינה אל הבת, שהיא
 מלכות, ואמרה לה, מנעי קולך וגר'. אז
 נפרדה משם, והלכה היא וכל גדודיה בגלות.
 והוצרכו להתפור לכמה צדדים, כדי שתהיה
 הגלות בכל המקומות. והיא, השכינה, ישבה
 בדד.

(מט) רבי נחוניא אמר וכר': רנ"א,
 איכה, מי אמר זה. איכה, ומשיב, זה הוא רום
 עליון נעים, שהוא העולם הבא, דהיינו בינה.
 שבינה מקוננת על המלכות, ואומרת עליה
 איכה וגר'. וע"כ מלה זו, איכה, היא רוחנית
 כלומר שעוד אינן נגלמות, כי התגלמות
 האותיות מתחילה מ"א, ולא מבינה (כנ"ל
 ז"ח שה"ש אות שפ"א) ואין בה שותפות
 כלל משאר מוצאות הפה, לא מלשון ושינים
 ולא משפתים.

פירוש ה' מוצאות הפה הם, כנגד חב"ד
 תר"מ, שהם גיכ"ק מחיך, אחח"ע מגרון, דטלנית
 מלשון, זסשר"ץ משינים, בומ"ף משפתים.
 וכיון שהבינה אמרה איכה על המלכות, היא
 לא

כי איננו. לא רצתה לקבל תנחומים, מהו הטעם.
 משום, כי איננו. שהקב"ה איננו כימים
 הראשונים לשרות ביניהם, שהרי נסתלק
 למעלה.

(מה) ובגין דכי איננו וכר': ומשום,
 כי איננו בתוך הבנים לא קבלה תנחומים,
 עד שנשבע לה הקב"ה, שכתוב, כה אמר ה'
 מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה.

(מו) כמה דעבדת רחל וכר': כמו
 שעשתה רחל, אף השכינה העליונה עשתה כד,
 כמו שמתרגם, קול ברום שמים נשמע שכינתא
 מבכה על בנהא. באותה שעה, שהשכינה
 היתה מבכה, נתעוררו אליה ששים רבוא
 מחנות מלאכים עליונים, וכולם נתעוררו בבכיה
 אליה.

(מז) בהוא שעתא אשתמע וכר':
 באותה שעה נשמע הקול לרקיע ערבות,
 ונדעזעו מאתים אלף עולמות, שהיו גנוזים
 מיום שנברא העולם. עד שאותו הקול נשמע
 לרום השמים, ומי הוא. הוא הרקיע כעין
 הקרח הנורא, שהוא על החיות.

(דפו"י דף צ"ב ט"א *) (ס"ב)

עלמא דאתי. וע"ד, תיבה דא רוחני איהו, ולא אית בה שותפו כלל, לאו לישן ושיניין, ולא שפון כלל.

(ג) אימא שאלה על ברתה, דא קרקורא דקיר, אדון רבון רב ושליט, ישבה, ולא עומדת, בתחלה ד עומדת, וכל אוכלוסיה עומדים, השתא יושבת ושוממה. בדד, כד"א בדד ישב, כמאן דמסאיב במסאבו, ושפחה כי תירש גברתה, ההיא דהוות מסאבא, יתבא בדוכתהא.

(גא) שלחו להו בני בבל לבני ארעא קדישא, יאות דאתון צריכין למבכי, ולכון יאות למספד, ולמעבד אבלא, במחזיכון היכלין דאימא חריבין, ואתר ערסה דאתהפך באבלא, והוא לית תמן, ופרחא מנכון, ולא ידעתון מינה.

(גב) תימרון דאיהי עמנא גו גלותא, ונחתת דיורה בגוונא. אי הכי, אנו צריכין למחדי, דהא יחזקאל נביאה חמא לה הכא, וכל אוכלוסיהא.

(גג) ודאי, על דא אנו צריכין למבכי, ולמספד כתנינא, וכיעני מדברא, דאיהו אתתרכת לבר מהיכלה, ואנו בגלותא, והיא אתת עלנא במריוו, וחמאת לנא בכל ה יומין בכמה עאקו, בכמה נימוסין גזרין עלנא בכל זמן, ולא יכלא לאעדאה מינו עאקין, וכל אינון מכתשין דאנו סבלין.

(גד) שלחו להו בני ארעא קדישא, יאות דאימנא ערקת, ואתתרכת מגו

חלופי גרסאות

ד נ"א אצ"ל יושבת (מונקאטש). ה נ"א יומא (קראקא).

מאמר

הסולם

קול ברמה נשמע

בני בבל לבני הארץ הקדושה. אמת היא שאתם צריכים לבכות, ולכם ראוי לספוד ולעשות אבל, בראותכם היכלות האם חרבים, ומקום מטתה נתהפך מחמת האבל, והיא המלכות, האם, אינה שם, ופרחה מכם, ואינכם יודעים ממנה.

(גב) תימרון דאיהי עמנא וכו': תאמרו, שהיא עמנו בתוך הגלות, ומשכנה ירד בתוכנו. אם כן, אנו צריכים לשמוח, כי יחזקאל הנביא ראה אותה כאן, וכל גדודיה.

(גג) ודאי על דא וכו': ומשיביס. ודאי על זה, אנו צריכים לבכות ולספוד כתנין וכיעני המדבר, כי היא גורשה אל מחוץ להיכלה, ואנו בגלות, והיא באה עלינו במרירות, ורואה אותנו בכל יום בכמה צרות, בכמה חוקים שגוזרים עלינו בכל זמן, ואינה יכולה להסיר ממנו הצרות, וכל אלו היסורים שאנו סובלים.

(גד) שלחו להו בני וכו': שלחו להם בני הארץ הקדושה, אמת הוא, שאמנו ברתה וגורשה

לא השתתפה עם ת"ת ומלכות, לומר איכה, ע"כ אין בה אלא ב' המוצאות מחיך וגרון, שהם חכמה ובינה, וחסדים לה ג' המוצאות התחתונים, מלשון ושינים ושפתים, שהם כנגד רעת ות"ת ומלכות. וז"ש, ולא אית בה שותפו כלל, מספירות שלמטה ממנה, וע"כ, לאו לישן ושיניין ולא שפון כלל, כי הם מבחינת רעת ות"ת ומלכות שלמטה ממנה, שאינה משותפת עתה עמהם.

(ג) אמא שאלה על וכו': האם שאלה על הבת, זהו קרקורא דקיר (כנ"ל אות י"א) אשר קיר פירושו. אדון רבון רב ושליט. ישבה, שכתוב, איכה ישבה, היינו, ולא עומדת, שבתחילה עמדה המלכות, וכל גדודיה. עומדים, עתה, היא יושבת ושוממה. בדד, הוא כמו שאתה אומר, בדד ישב. בדומה כמי שנטמא בטומאה, והשפחה, דהיינו הס"א, כי תירש גבירתה, שאותה שהיתה טומאה, ישבה במקום המלכות.

(גא) שלחו להו בני וכו': שלחו להם, (דפו"י דף צ"ב ט"ב)

היכלהא, ונחתת ו לגבייכו במרירו ובקל עציב, כאיתתא דיתבא בלא דעתא, וכגברא דלא יכיל לשיזבא, ויאות לכוּן למספד.

נה) אבל אנו, אית לן למבכי ולמספד בנהי ומרירו, דאנון חמאן בכל יומא היכלא חריב, ותעלין דמדברא עאלין ונפקין, ושרקין יענים בגויה, ואנון חמאן ובכאן.

נו) ובעוד דאנון יתבין נבוכין, ושכיבין פומנא בעפרא, אנון שמעין קל נעימו דרגלהא, בתלת משמרותא דליליא, ונחתת וחמאת להיכלאה, איך ״ חרבין מתוקדן, אעלת מהיכלא להיכלא, מדוך לדוך, וגעת ומייללת, ובכת עלנא ועל ׀ נפשנא.

נז) ואנון מתערין לקל נעימו דבכיייתה ויללותה. ורוחנא אזלת אבתרה, ופרח לגבה. ולפום שעתא פרחת ואזלת, ולא שמענא, ולא ידענא מידי, דהא אזלת, ואשתארנא נבוכין, דמיכין, בלא רוחא, בלא דעתא. צעקין, ואמרין איכה.

מאמר שאג ישאג על נוהו

נח) תנינו, בכל ליליא . וליליא, קל מרירות דכאיבא דציון אשתמע מרום רקיעא לתתא, ומתתא לרקיעא. כד״א, ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נוהו.

נט) בשירותא כ דליליא, היא אתכוונת בבכיה, ושאגת מרום רקיעא

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

ו נ״א לגביהו (דפוסים ראשונים). ז נ״א דאתא (קראקא). ח ה״ג כל הדפוסים בשם ס״א נ״א יתבין (כל הדפוסים). ט נ״א נשמה (חינצ׳יא). י נ״א וליליא (דפוסים ראשונים). כ נ״א דליליא (דפוסים ראשונים).

קול ברמה נשמע

הסולם

מאמר

נז) ואנון מתערין לקל וכו': ואנו מתעוררים לקול נעימות בכיתה ויללותיה, ורוחינו הולך אחריה, ופורח אצלה. ולפי שעה, פתאום, פורחת והולכת, ולא שמענו ולא ידענו כלום כי הולכת, ונשארנו נבוכים, נרדמים, בלי רוח, בלי דעת, צועקים ואומרים איכה.

וגורשה מתוך היכלותיה, וירדה אליכם במרירות ובקול עצוב, כאשר היושבת בלי דעת, וכגבר שאינו יכול להציל. וראוי לכם לספור.

נה) אבל אנון אית וכו': אבל אנו, יש לנו לבכות ולספור בנהי ובמרירות, שאנו רואים בכל יום את ההיכל חרב, ושועלי המדבר נכנסים ויוצאים, ויענים שורקים בתוכו. ואנו רואים ובוכים.

מאמר שאג ישאג על נוהו
נח) תנינו בכל ליליא וכו': למדנו, בכל לילה ולילה, קול מרירות מכאב של ציון, נשמע מרום הרקיע עד למטה, וממטה לרום רקיע, כמו שאתה אומר, ה' ממרום ישאג, וממעון קדשו יתן קולו שאג על נוהו.

נו) ובעוד דאנון יתבין וכו': ובעוד שאנו יושבים נבוכים, ופיותינו שוכבים בעפר, אנו שומעים קול נעימות רגליה של השכינה, בשלש משמרות הלילה, שיורדת ורואה את היכלותיה, איך הם חרבים ונשרפים. היא נכנסת מהיכל להיכל, ממקום למקום, וגועה ומייללת ובוכה עלינו ועל נפשינו.

נט) בשירותא דליליא היא וכו': בתחילת הלילה, היא, השכינה, מכוונת בבכיה, ושואגת מרום הרקיע למעלה. יורדת למטה למקום

לעילא. נחתת *) לתתא, לאתר מדבח החיצון, וחמת דוכתה חריב, מסאב במסאבו, וכל אתר לא אשתכח ביה. געת ומיללת, צוחת בקל מרירו, ואמרת, מדבחי מדבחי, פרנסתי דמרוית לי בכמה ניסוכין, בכמה עלוון זכין קדישין. (ס) כל גבריין קדישין, רברבן ממנן, הו מרוון וחדאן מינך, אכלין עידונין, ופלגין חולקיהון, ברומי רקיעא. יהבו כך, ניבלת חסידים קדושים. בני דאתדבחו עלך, ווי לי מדמיהון. וכל גבריין רברבין ממנן, נפלו מדוכתיהון לקול צווחיהון.

(סא) יתבין לבר צווחין ובכאן, אינון אראלים קדישין, דאת שמיה קדישא הוה מתעטר עלייהו, וביה אינון חדאן וקיימין. לקל בכיותהון את דא פרחא מגייהו, וסלקא לרומי מרומים, ואשתארו כנוקבא דבכאת ומיללת. ההי, הן אראלם צעקו חוצה. אראלם בלא יוד, צעקו חוצה.

(סב) מדבחי מדבחי, לבתר דמרוית לי בניבלות בנין חסידין קדישין, דמסרו נפשיהון וגשמיהון עלך, איתגניזת. אן אשכח פ לך, אן אשתא דעלך. געת ומיללת ובכת בקל עציב.

(סג) שתא אלפי גברי קדישין, בכל סטרא דארבע סטרי עלמא, אינון דהו אכלי קרבנא בכל יומא, נחתי בהדה, ומייללין ובכין על מדבח ק דעלוון. ויתיר הו, אלא אתמעטו.

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

(ו) (ישעיה לג) נח ג לעיל רות תרו להלן צ. ל ג"א גבורין (דפוסים ראשונים). מ ג"א דכדין (קראקא). נ ג"א נבלות (דפוסים ראשונים). ט ג"א ובה (דפוסים ראשונים). ע ג"א ונשמתהון (חינצ'א). פ ג"א ל"ג לך (קראקא). צ ג"א נתת (קראקא). ק ג"א בעלוון (קראקא).

מאמר

הסולם

שאג ישאג על נוהו

למקום מזבח החיצון, ורואה, את מקומה חרב, טמא בטומאה, ושום מקום טהור אינו נמצא בו, גועה ומיללת, וצועקת בקול מר ואומרת, מזבחי, מזבחי, הכלכלה שלי, שהרית לי, בכמה נסכים, בכמה עולות טהורות קדושות.

(ס) כל גבריין קדישין וכו': כל האישים הקדושים, השרים, והממונים, היו מרוים ושמחים ממך, אוכלים מעדנים, ומחלקים חלקיהם ברום הרקיע. עתה, נתנו כך נבלת החסידים הקדושים, בני שנשחטו עליך, אוי לי מדמם, וכל האישים, השרים והממונים, נפלו ממקומם לקול צעקתם.

(סא) יתבין לבר צווחין וכו': המלאכים היושבים בחוץ צועקים, ובוכים והם האראלים הקדושים, שאות משמו הקדוש היתה מתעטרת עליהם, דהיינו האות י', ובה היו שמחים ועומדים, ולקול בכיתם, פרחו מהם את זו,

(דפו"י דף צ"ב ט"ב *) (ס"ג)

סד) ואפילו אינן דקיימין לבר, ברוח אחרא, דמרוון מאינן ר אימרין ופדרין. בשירותא דליליא צוחין געאן ומייללין על האי מדבא. ווי לחמרא דאביד ש אבוסה, אתר דמתרוה מניה. מאן חמי נהימו דגברין קדישין במטרוניתא, מתתא לעילא, ומעילא לתתא.

סה) בפלגו ליליא, עאל ה לגו ההיא נקודה דציון, אתר דבית קרש הקדשים, חמת ליה דאתחריב, ואסתאב אתר בית א מותבה וערסה, געת ומייללת, סלקא מתתא לעילא, ומעילא לתתא, ב אסתכל באתר דכרובים, צוחא בקול מרירו, ג וארימת קלא ואמרה, ערסי ערסי, אתר בית מותבי.

סו) על האי דוכתא כתיב, ז על משכבי בלילות. משכבי, ערסא דמטרוניתא. געת בבכיה ואמרה, ערסי אתר מקדשי, אתר דמרגלאין טבאן, בי פרוכתא וכפורתא, דהו סמכין עלוהי שתין אלפין רבוון אבני יקר, סדרין סדרין, שורין שורין, מסתכלאן דא לדא. סדרין דרמונין מתצען עלך לד' סטרין. עלמא קיימא ד בגינך.

סז) רבון עלמא, בעלי, הוה אתי לגבי, ה והוא שכב בין דרועי, וכל מה דבעינא מניה, וכל בעותי עביד בעידנא ו דא. כד הוה אתי לגבי, ז ושוי בי מדוריה, ומשתעשע בין שדי.

סח) ערסי ערסי, לית את דכיר כד הוינא ט אתא לגבך בחדוה ובשפירו

חלופי גרסאות

מסורת הזר

ז (שה"ש ג) תוריע א ת"ז תל"א עה: בהשמטות ר ג"א אימורין ופדרין בשירותא דליליא (דפוסים ראשונים). ש ג"א אבוסא (דפוסים ראשונים). ת ג"א ת"ו קמד.
 לגוה (קראקא). א ג"א מותבא וערסא (קראקא). ב ג"א אתכלת (קראקא). ג ג"א ארימא קלא ואמר (קראקא). ד ג"א בך (דפוס מונקאטש). ג"א בך הו (קראקא). ה ג"א והוה (קראקא). ו ג"א ל"ג דא (קראקא). ג"א כדא ו"ג דא כד (חינצ'א). ז ושביק (דפוסים ראשונים). ח ג"א ל"ג ערסי (קראקא). ט ג"א אתינא (קראקא).

שאג ישאג על נהו

הסולם

מאמר

סו) על האי דוכתא וכו': על המקום הזה כתוב, על משכבי בלילות. משכבי היינו מטתה של המלכה. היא גועה בבכיה ואומרת, מטתי, מקום מקדשי, מקום המרגליות הטובות, בית הפרכת והכפורת, שהיו סומכים עליו ששים אלפי רבבות אבני יקר, סדרים סדרים, טורים טורים, מסתכלים זה לזה. סדרים של רמונים פרושים עליך לארבע רוחות. העולם היה עומד בשבילך.

סז) רבון עלמא בעלי וכו': רבון העולם, בעלי, דהיינו ז"א, היה בא אלי, והוא שכב בין זרועותי, וכל מה שרציתי ממני, וכל בקשותי, עשה, בעת הו כשהיה בא אלי ושם בי משכנו, ומשתעשע בין שדי.

סח) ערפי ערפי לית וכו': מטתי מטתי, דהיינו קדש הקדשים, אין את זוכרת כשהייתי. בא אליך בשמחה ובטוב לב. היילדים עלמים

סד) ואפילו אינן דקיימין וכו': ואפילו אלו העומדים בחוץ בצד האחר, שהיו מרוים מאלו האיברים, והפדרים, של הקרבן, שנותרו מביוס ונאכלים על המחבב כל הלילה (כנ"ל זהר חדש צו אות ח'). בתחילת הלילה הם צועקים וגועים ומיללים על המזבח הזה, אוי לחמור שאבד אבוסו, המקום שרוה ממנו. מי ראה נהמת האישים הקדושים במלכה, ממטה למעלה ומלמעלה למטה.

סה) בפלגו ליליא עאל וכו': בחצות לילה, השכינה נכנסת לתוך נקודת ציון התיא, שהיא מקום בית קדש הקדשים, ורואה אותו שנחרב, ובית מושבה ומטתה נטמא, היא גועה ומיללת, עולה ממטה למעלה, וממעלה למטה, מסתכלת במקום הכרובים, היא צועקת בקול מד ומרימה קולה ואומרת, מטתי מטתי, מקום בית מושבי.

דלבא, ואינן רביין עולמין, הוי נפקי לקדמותי, בטשי בגדפייהו בחדה, לקבלא לי.

(ט) עפרא דבך, הוה קם מדוכתיה, וחזו איך * איתנשיא ארונא דאורייתא דהות הכא, מהכא נפקא מזונא לכל עלמא, ונהורא, וברכאן לכלא.
 (ע) אשגח על בעלי, לית הכא. אשגח לכל סטר. בעידנא דא כד הוה אתי בעלי לגבי, וסחרניה כמה בנין חסידין, וכל אינון עולמתאן זמינין לקבלא ליה.
 (א) והוינא שמעיין מרחוק, קל זוגין דפעמונים מקשקשין. בין רגלוי, בגין דאשמע קליה עד דלא יעול לגבי. כל עולימתאן דילי, משבחן ואודן קמי קב"ה, לבתר אזלין כל חד על בי מותביה, * מחבקן בנשיקתהון ברחימו.
 (ב) בעלי בעלי, אן פנית, השתא הוא עדנא דהוינא אשגח בך. אסתפלנא בכל סטר, ולית אנת. אן אשגח לך, ולא אתבע בגינך.
 (ג) דא הוא אתרך בעידנא דא, למיתי לגבי, הא אנא זמינא הכא. הא אתנשית מגאי, לית אנת דכיר יומי * דרחימו, כד הוינא שכבת * בתוקפך, ומחקא בדיוקנך, ודיוקני הוות מחקא בך, כהאי חותם דשביק דיוקניה בגליפו דכתבא, הכי שבקנא דיוקני בך, בגין דתשתעשע בדיוקני, בעוד דאנא בגו חילי.
 (ד) געת בבכיה, וצוחת, בעלי בעלי, נהירו דעיניי הא איתחשך. לית אנת דכיר, כד הוית אושיט שמאלך מתחות רישי, ואנא מתענגא על סגיא דשלם, * וימינך מחבקא באחוה ובנשיקין. ונדרת לי דלא תשבוק רחימותא

חלופי גרסאות

ט ג"א איתנשית מני (קראקא). י ג"א ביה (מונקאטש). כ ג"א מוסף והוינן יחידאין מחבקן (דפוסים ראשונים). ג ג"א רחימין (דפוסים ראשונים). ט ג"א וימינא (קראקא).

שאג ישאג על גוהו

הסולם

מאמר

הקב"ה, ואח"כ הולכת כל אחת לבית מושבה, ומחבקות אותן בנשיקותיהן באהבה.
 (ב) בעלי בעלי אן וכו': בעלי בעלי, איפה פנית. עתה הוא העת שהייתי מסתכלת בך. והסתכלתי לכל צד, ואינך. אנה ראיתך, שלא אבקשך שמה.
 (ג) דא הוא אתרך וכו': זה הוא מקומך בעת הזאת לבא אצלי, הנה אני מוכנה כאן. והרי נשכחת ממני. אינך זוכר ימי תאהבה כשהייתי שוכבת בחיקך, וחקוקה בצורתך, וצורתך היתה חקוקה בך, כאותו חותם המניח צורתו בחקיקת הכתב, כך הנחתי צורתך בך, כדי שתשתעשע בצורתך, בעוד שאני בין צבאותי.
 (ד) געת בבכיה וצוחת וכו': געת בבכיה, וצעקה, בעלי בעלי, אור עיניי הנה נחשך. אינך זוכר, כשהיית פושט יד שמאלך מתחת

עלמים אלו, דהיינו הכרובים, היו יוצאים לקראתי, ומכים בכנפיהם, בשמחה לקבלני.
 (ט) עפרא דבך הוה וכו': העפר שממך, של המטה, הוה קם ממקומו וראה, איך נשכח ארון התורה שהיה כאן, שמכאן יצא מזון לכל העולם, ואור, וברכות לכל.
 (ע) אשגח על בעלי וכו': אביט לבעלי: אינו כאן, ואביט לכל צד. בעת הזאת, כשהיה בא בעלי אלי, ומסביב לו כמה בנין חסידים, שהם הנשמות, וכל העלמות היו מוכנות לקבלו, שה"ס ז' הנערות (כנ"ל בז"ח בראשית אות ק"א ובהר"ק ויקהל אות נ"ג).
 (א) והוינא שמעיין מרחוק וכו': והיינו שומעים מרחוק קול זגי הפעמונים דופקים בין רגליו, שה"ס המסכים המיוחדים ימין ושמאל יחד, כדי שאשמע קולו מטרם שיבא אלי. וכל העלמות שלי, משבחות ומודות לפני (דפריי דף צ"ב ט"ג * ט"ד)

דילי לעלמין. ואומית לי, (ח) אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, הא איתנשינא מנך.

(עה) לית אנת דכיר, כד קאימנא לגבך בטורא דסיני, שלימין שתין, רבו דקבילו לך עליהו, ואתעטרנא לך בהו, יתיר מכל עממיא, והוינא אזלין אבתרך לכל רעותך. וההיא שפחה קטלא בהו לאלפים ורבון, ולא אשגחנא. ואתאבידו כלהו במדברא, ושבקית לון תמן, ואעילנא בניהון זעירין, לקיימא קמך בארעא דא. ובדילנא לון לקיימא קמך, בגין רעותך.

(עו) בעלי הוי דכיר, בכמה בנין קדישין קאימנא קמך בכל דרא ודרא, ביומי דדוד ושלמה בריה. לית אנת דכיר כמה טבאן דעבדו קמך. יאות לך למידכר חובין, ולא תדכר זכוון. אן פ אתהפיכו עלך.

(עז) בעינא עלך, לית אנת. בעינא על בנאי, לית אינון. בעינא על קדושתא דאתר דא, הא אסתאב. כל עלמא הוה ז בשלם בגין אתר דא. כלבין לא נבחין בעידנא דא, כולהו הוו בשלם. געה ומייללת, וכל אינון אוכלוסין לעילא. וכלבים צוחין לתתא, בשרותא דמשמורה תליתאה.

(עח) נפקת ואתת, קיימא על אתר דמדבחא קטורת בוסמין, געת ומייללת, וסלקת לעלא, ואשכחא חד כרוב מאינון תרין כרובין דהוו ר בהדה, ומההוא

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

(ח) (תהלים קלו) פנחס יז ז"ח בלק ה. נ ג"א רבון קבילו (קראקא). ט ג"א ל"ג מן לקיימא עד לקיימא (קראקא). ע ג"א מוסיף בעלי בעלי (כל הדפוסיים). פ ה"ג הסלם ג"א אתהפכי (חינציא) ג"א עין בחינא (קראקא). צ ג"א ל"ג מן בשלם עד בשלם (קראקא). ק ג"א דפקת (קראקא). ר ג"א להדה (דפוסיים ראשונים).

שאג ישאג על נוהו

הסולם

מאמר

דור ודור, בימי דוד, ושלמה בנו. אין אתה זוכר כמה מעשים טובים עשו לפניך. הכי ראוי לך לזכור עונות, ולא לזכור זכויות, איפה נהפכו לך. לזכור את העונות ולא הזכויות, ואתה צריך לזכור את הזכויות ולא העונות, שזוהי מדת הרחמים.

(עז) בעינא עלך לית וכו': מבקשת אני אותך ואינך, מבקשת אני את בני, ואינם. מבקשת אני את הקדושה שבמקום הזה, והנה נטמא. כל העולם היה בשלום בשביל המקום הזה, בית המקדש, הכלבים לא נבחו בעת ההיא, כולם היו בשלום. היא גועה ומייללת, וכל אלו הגדודים שלמעלה, והכלבים, צועקים למטה בתחילת המשמרת השלישית.

(עח) נפקת ואתת קיימא וכו': היא יוצאת ובאה ועומדת על מקום מזבח קטרת הסמים. היא גועה ומייללת ועולה למעלה, ומוצאת כרוב אחד מב' כרובים שהיו עמה.

כי

מתחת ראשי, ואני מתענגת על רוב השלום, וימינך מחבקת באחוז, ובנשיקין, ונדרת לי שלא תעזוב אהבתי לעולם. ונשבעת לי, אם אשכח ירושלים תשכח ימיני, והנה נשכחתי ממך.

(עה) לית אנת דכיר וכו': אינך זוכר, כשעמדתי אצלך בהר סיני, וששים רבוא שלמים קבלו אותך עליהם, ונתעטרתי אליך בהם, יותר מכל העמים, והיינו הולכים אחרריך לכל רצונך. ואותה שפחה, דהיינו הקליפה הרעה, הרגה בהם לאלפים ולרבבות, ולא הבטנו. ונאבדו כולם במדבר, ועזבת אותם שם, והכנסנו בניהם הקטנים לעמוד לפניך בארץ הזו, והבדלנו אותם, מאותם שהיו למעלה מעשרים בצאתם ממצרים, לעמוד לפניך בשביל רצונך.

(עו) בעלי הוי דכיר וכו': בעלי, הוה זוכר, בכמה בניים קדושים עמדתי לפניך בכל

(דפו"י דף צ"ב ט"ד)

זמנא לא הוה לה אלא חד. וההוא רבייא עולימא דאשתאר, ינקא מינה בכייה ויללותא.

עט) כדין קביה ׀ אודמן לגבה, ונחית לה, וממלל עמה. ועל דא כתיב, כה אמר ה' מגעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש תקוה לאחריתך. ועל דא תנינן, תינוק יונק משדי אמו, ואשה מספרת עם בעלה. ה עד הכא ׀ פתיחתא, מכאן ולהלאה שירותא דמגילת איכה.

מאמר וזכור את בוראך בימי בחורותיך

פ) איכה ישבה בדד, רבנן פתחי האי קרא, ׀ וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבואו ימי הרעה. האי קרא, אוקימנא ליה בישראל כד הוה בארעא קדישא. וזכור את בוראיך, הוי דכיר כל אינון טבאן, וכל אינון ׀ אתין ונסין, דעבד לך קביה ביומין קדמאין, כד הוות רביא במהימנותא, כד׳א, ׀ כי נער ישראל ואהבהו.

פא) בימי בחורותיך, בזמנא דאיהו איתרעי בך מכל עמין דעלמא. עד אשר לא יבאו ימי הרעה, יומין דזקנה, דשלטין בך שאר עמין, ויבדרון לך בכל עממ׳א.

פב) בימי בחורותיך, יומין דשתא, דאינון ברירין לך, ונטירו דלעילא עלך. ואינון ד' ירחי דשתא, אדר ניסן אייר סיון. אלין אינון יומין דבחר קביה ׀ בישראל, ועבד בהון עמהון נסין. וכ׳י ׀ מתעטרא בבעלה, ואתקריבת בהדיה.

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

׀ ג׳א זמין (קראקא). ת מן עד הכא עד סוף הוא בכל הופוסים בסוגריים. א ג׳א ל׳ג פתיחתא (דפוסים ראשונים). ב ג׳א ל׳ג אתין (קראקא). ג ג׳א מוסיקי בהון בישראל למיעבד (קראקא). ד ג׳א מעטרת בבעלה ואתקריבא (קראקא).

ט) (ירמיה לא) לעיל מה. י) (קהלת יב) מקץ רמ יקרא ריב קושים קלב ז״ח לך לח שה׳ש נא. כ) (הושע יא) ויחי רפה ז״ח תרומה סט עג.

וזכור את בוראך בימי בחורותיך

הסולם

מאמר

עד אשר לא יבואו ימי הרעה. מקרא זה העמידו אותו בישראל כשהיו בארץ הקדושה. וזכור את בוראך פירושו, היה זוכר כל אלו הטובות, וכל אלו האותות והנסים, שעשה לך הקב״ה בימים הראשונים כשהיית נער באמונה. כש׳א כי נער ישראל ואהבהו. פא) בימי בחורותיך בזמנא וכ׳י: בימי בחורותיך פירושו, בזמן שהוא בחר בך מכל עמי העולם. עד אשר לא יבואו ימי הרעה. פירושו, ימי הזקנה, ששלטו בך העמים האחרים. ופזרו אותך בין העמים. פב) בימי בחורותיך יומין וכ׳י: פירוש אחר. בימי בחורותיך, היינו ימי השנה שהם ברורים לך ושמידה עליונה עליך, והם ד' חדשים בשנה, אדר ניסן אייר סיון, שבהם נט פורים

כי מאותו זמן של חורבן בית המקדש, אין לה אלא כרוב אחד. ואותו ילד עלם, דהיינו הכרוב, שנשאר, יונק ממנה מן השכינה, בכיה ויללה.

עט) כדין קב״ה אודמן וכ׳י: או נועד לה הקב״ה, ויורד אליה, ומדבר עמה. ועל זה כתוב, כה אמר ה' מגעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש תקוה לאחריתך. ועל זה למדנו, שבמשמורת שלישיית, תינוק יונק משדי אמו. ואשה מספרת עם בעלה. דהיינו השכינה עם ז׳א בעלה. עד כאן היא הפתיחה למגילת איכה, מכאן ולהלאה היא התחלת מגילת איכה.

מאמר וזכור את בוראך בימי בחורותיך וג׳י
פ) איכה ישבה בדד: החכמים פתחו במקרא הזה, וזכור את בוראך. בימי בחורותיך (דפוס דף צ׳ב ט׳ד)

(ג) עד אשר לא יבאו ימי הרעה, ימי הזקנה, ימי הרעה ממש, ואינן :
תמות אב טבת שבט. אע"ג דלא איתגלייא כל כך. וסימנך (ז) ושבט לגו חסר לב.
(ד) והגיעו שנים, שנים דגלותא, דאזלין ישראל מטולטלין. ה אין לי בהם
חפץ, דתנינן, זמינין ביומא דגלותא, דלא ישתכח בידא דבר נש ו למיזבן בשוקא,
וכדין תכלה פרוטה מן הכיס.

(ה) עד אשר * לא תחשך השמש, דא קלסתר פנים של שכינה, מלעילא
ומתתא. מתתא מאן אינן. מארי מתניתין דהוּו בארעא דישראל, פטישי
ז דפרזלא, מהדקינן טנרין, ותלשין טורין רמאין.

(ו) והאור, זה התלמוד ירושלמי, דנהיר נהורא דאורייתא, ה לבתר
דאתבטל דא, כביכול, אשתארו בחשוכא. דכתיב, (ו) במחשכים הושיבני, זה
תלמוד בבלי, דאזלין ביה בני עלמא במחשכים.

(ז) והירח, אלין אינן הברייתות, דהוּו נהירין נהירו דחכמה סתימאה.
והככבים, אלין אינן משכילים דהוּו בארעא קדישא, כל אינן תנאים ואמוראים,
דכל עלמא קיימא בגינייהו. דכד הוּו קיימי כחדא, הוּו אמר בר נש לחבריה,
מגו מלה דא דפרח מפומי, אנא חמא מה דיהא יומא דא, או למחר, כך וכך.
(ח) ד"א ו עד אשר לא תחשך השמש, נהירו דקלסתר פני שכינה, דהוּו

חלופי גרסאות

ה ג"א ולית בהו (דפוסים ראשונים). ו ג"א מוסיף
חפץ למיזבן (דפוסים ראשונים). ז ג"א בפרזלא
שהוקין כתנתן וחלשין טורין (קראקא). ח ג"א מבתר
דיתבטל (קראקא).

מסורת הזוהר

(ז) (משלי י. ח) (איכה ג. ו) (קהלת יב) ויחי שנט
קדושים פד ז"ח סא ט"ב.

וזכור את בוראך בימי בחורותיך

הסולם

מאמר

מלמעלה ומלמטה. מי הם מלמטה. הם בעלי
המשנה שהיו בארץ ישראל, פטיש הברזל,
מכתתים סלעים, ועוקרים ההרים הרמים.
(פ) והאור זה התלמוד וכו': והאור,
זהו תלמוד ירושלמי, המאיר אור התורה. אחר
שנתבטל זה, כביכול, נשארו בחשך. שכתוב,
במחשכים הושיבני, זהו תלמוד בבלי, שבני
העולם הולכים בו במחשכים.

(פז) והירח אלין אינן וכו': והירח,
הוא הברייתות שהיו מאירות אור חכמה
סתימאה. והככבים, אלו הם המשכילים שהיו
בארץ הקדושה, כל אלו התנאים והאמוראים
שכל העולם עומד בזכותם. כי כשהיו עומדים
ביחד, היה אומר אדם לחבירו, מתוך מלה
זו שפרחה מפיו, אני רואה מה שיהיה ביום
הזה או למחר, כך וכך.

(פח) ד"א עד אשר וגו': פירוש אחר.
עד אשר לא תחשך השמש, היינו אור תואר
פניה של השכינה, שהיה ז"א מאיר לה בכל
יום

פורים, ויציאת מצרים, וספירת העומר, ומתן
תורה. אלו הם ימים שהקב"ה בחר בישראל,
ובהם עשה עמהם נסים. וכנסת ישראל, שהיא
המלכות, מתעטרת בבעלה, ז"א, ומתקרבת
אליו.

(ג) עד אשר לא וגו': עד אשר לא
יבואו ימי הרעה, היינו ימי הזקנה, ימי הרעה
ממש, שהם תמוז אב טבת, שבהם מתעניין על
חורבן בית המקדש, ושבט, הוא ג"כ ימי
הרעה, אע"פ שלא נגלתה בו רעה כל כך.
וסימנך ושבט לגו כסילים ינות.

(ד) והגיעו שנים שנים וכו': והגיעו
שנים, פירושו, שני הגלות ישראל הולכים
מטולטלים. אין לו בהם חפץ, היינו, כי
למרנו, שעתיד להיות בימי הגלות, שלא יהיה
נמצא ביד אדם לקנות בשוק, שאז תכלה
פרוטה מן הכיס.

(ה) עד אשר לא וגו': עד אשר לא
תחשך השמש, היינו צורת פניה של השכינה
(דפרי דף צ"ב ס"ד ט" ז"ג ט"א)

נהיר ^ו לה בכל יומא, ומההוא נהירו עלמא אתקיים, וישראל שראן על ארעא לרוחצנו.

פט) והאור, אור שברא הקב"ה במעשה בראשית, דהוה נהיר מסייפי עלמא לסייפי עלמא, ואתגניז. והקב"ה ^ז הוה נהיר, ואפיק מיניה חד חוטא דימינא דקב"ה, ואחיד לסיהרא. ובההוא זימנא כתיב, ^ח השיב אחר ימינו.

צ) והירח, דכתיב ^ט צדק ילין בה. והככבים, מלאכי השרת, שהיו ^י באים בה וידועים אצלה, ובטלו מקיומיהו, ואלין איקרון מלאכי שלום. ושבו העבים אחר הגשם, דכתיב ^{יא} מלאכי שלום מר יבכיון.

צא) ^{יב} ביום שיזועו שומרי הבית, אלין תלת ב"ד, דהוו אולפי תורה בלשכת הגזית. והתעוותו אנשי החיל, אלו סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה. ובטלו הטוחנות, אלו כהנים ולוים, וכלהו משמרות דהוו קיימי בירושלים.

צב) וחשכו הרואות בארובות, אלין נביאים וצופים, דהוו חמאן בנבואה וברוח הקדש. ^{יג} וסגרו דלתים בשוק, דבני נשא צווחין, ולית מאן דיתיב עלייהו, דהא כל תרעין ננעלו, מן יומא דאתחרב בי מקדשא, ובטילת עבדת ^{יד} בית אלהא.

צג) בשפל קול הטחנה, אלין אינון כותשי קטורת, דהוו יהבי קלא ^{טו} בכל

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ט ג"א ל"ג לה (קראקא). י ג"א ל"ג לרוחצנו (קראקא).
 כ ג"א ל"ג הוה (מונקאטש). ל ג"א ל"ג באים
 (קראקא). מ ג"א בי אלהא (חינציא) ג"א בי מקדשא
 אלהא (קראקא). נ ג"א ביומא ול"ג בכל (חינציא)
 ג"א ל"ג בן בכל יומא עד בכל יומא (קראקא).

טו) (איכה ב) ויצא שנט ויקהל קסד ז"ל אחרי כג
 שה"ש נא תרנח. טו) (ישעיה א) ספרא דצניעותא כח
 ז"ל אחרי ל. טז) (שם לג) לעיל סא. צ) (קהלת יב)
 להלן קא. ק) (שם) ז"ל סא ט"ג.

וזכור את בוראך בימי בחורותיך

הסולם

מאמר

צא) ביום שיזועו שומרי הבית: אלו הם שלשה בתי דין, שהיו מלמדים תורה בלשכת הגזית. והתעוותו אנשי החיל, אלו הם סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה. ובטלו הטוחנות, אלו הם כהנים ולוים וכל המשמרות שהיו נמצאים בירושלים.

צב) וחשכו הרואות בארובות: אלו הם הנביאים והצופים שהיו רואים בנבואה וברוח הקודש. וסגרו דלתים בשוק, היינו שבני אדם צועקים בתפילה לגאולה, ואין מי שיענה אותם. כי כל שערי התפלה ננעלו. מיום שנחרב בית המקדש ונתבטלה עבודת בית אלקינז.

יום, ומאותו האור נתקיים העולם, וישראל יושבים על הארץ לבטח.

פט) והאור, אור שברא וכו': והאור, הוא אור שברא הקב"ה במעשה בראשית, שהיה מאיר מסוף העולם ועד סופו. ונגנז, והקב"ה היה מאיר והוציא ממנו חוט אחד של ימינו, דהיינו חוט של חסד, של הקב"ה, ואחז בו הלבנה ובזמן ההוא, של חורבן בהמ"ק, כתוב, השיב אחר ימינו. שהוא חוט של חסד זה.

צ) והירח דכתיב צדק וכו': והירח, הוא המלכות, שכתוב, צדק ילין בה. דהיינו המלכות הנקראת צדק. והככבים, היינו מלאכי השרת, שהיו באים בה, במלכות, וידועים אצלה, ובביאתם בה, מתבטלים מקיומם. ואלו נקראים מלאכי שלום. ושבו העבים אחר הגשם, היינו שכתוב, מלאכי שלום מר יבכיון. העבים, היינו מלאכי השלוט, שנעשו עבים מחמת חזרבן, גשם, היינו בכיה בדמעות.

צג) בשפל קול הטחנה: אלו הם כותשי קטורת, שהיו גותנים קול בכל יום בכתישה שלו. פירוש אחר. קול הטחנה, היינו הקול של השכינה, הצועקת בכל יום, שובו בנים שובבים. ואין מי שיביט בה, וישחו

יומא, בכתישו דיליה. ד"א קול הטחנה, קלא דשכינתא, צווחא בכל יומא, שובו בנים שובבים, ולית מאן דישיגח בה.

צד) וישחו כל בנות השיר, אלין אינון דסלקין בדוכנא בכל יומא, ומנגני ניגונא דשיר. כל, לאסגאה מלאכי עילאה לעילא, דהוּ ׀ מתחלקי משמרות לעילא, לקבל אינון משמרות לתתא. שחו אלין ׁ דלתתא. כביכול, אף אלין דלעילא שחו. גם מגבוה ייראו. ואע"ג ף דמגבוה הוּ ננסא, הוּ דחלין.

צה) שחו אינון ׃ בנות שיר, בגין דהא פ' אלף לויים, הוּ ידיהוּן מהדקן לאחורא. כד מטו לנהרות בבל, כנוריהוּן הוּ תליין על אילנין דתמן. הוּ שאלין לון לנגנא. ואמרי, ך) איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. נשכו בשניהוּן בוהני ידיהוּן וכרתו לון, ולא יכילו לנגנא, וקטלו לון.

צו) וחתחתים בדרך, דהא הוּ אזלין בריחיין על צואריהוּן, ומהדוקא דהוּ תקיף, הוּ גפלו אצבעותיהוּ באורחא. וירמיה הוּ לקיט לון בטליתיה, ונשיק לון, ובכי עלייהוּ. והוּ אמר להוּ, בני, ולא אמרית לכו, ם) תנו לה' אלהיכם כבוד בטרם יחשיך וגו'. ועל דא כתיב, ן) על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר כו'.

צז) וינאץ השקד, מן יומא דנציץ אילנא ב דא לבלבין, עד יומא דעביד

חלופי גרסאות

מסורת הזר

׀ נ"א מחלקי (קראקא). ע נ"א לתתא כביכול אף אינון לעילא (דפוסים ראשונים). ף נ"א דמגבוהו (חינצ'יא) נ"א דמגבוהות הוּ עתה הוּ דחלין (קראקא). ׃ נ"א ל"ג בנות שיר (דפוסים ראשונים). ב נ"א דלבלבין ול"ג דא (דפוסים ראשונים).

ך) (תהלים קלז). ם) (ירמיה יג) בלק עג. ן) (שם ט) שמות י. ן) (קהלת יב) ז"ח סא ט"ג.

ונכור את בוראך בימי בחורותיך

הסולם

מאמר

היו נושכים את בוהנות ידיהם בשיניהם וכרתו אותם, ולא יכלו לנגן. והבבלים עמדו והרגו אותם.

צו) וחתחתים בדרך: כי היו הולכים לגלות, וריחים יל צואריהם ומדוחק המשא שהיה קשה היו נופלות אצבעותיהם בדרך. וירמיהו היה לוקט אותם בבגדו ומנשק אותם, ובכה עליהם. והיה אומד להם, בני, וכי לא אמרתי לכם תנו לה' אלקיכם כבוד בטרם יחשיך וגו'. ועל זה כתוב, על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר וגו'. ומהדוקא פירושו מתוך הדוחק, מלשון, לא ליהדוק אינש אודרא (שבת קמא).

צז) וינאץ השקד: כי מיום שהאילן הזה, דהיינו השקד, מתחיל לציץ עלים עד שעושה פירות, הם עשרים ואחד יום. כך מי"ז בתמוז, שנשברה החומה, עד ט' באב, שנחרב בהמ"ק, יש ביניהם כ"א יום. ז"ש, מקל שקד אני

צד) וישחו כל בנות השיר: אלו הם הלויים העולים בדוכן בכל יום ומנגנים נגון של שיר. כל, שאומר, כל בנות השיר, הוא לרבות מלאכי עליון למעלה, שהיו מתחלקים למשמרות למעלה, כנגד המשמרות האלו שלמטה. ואם שחו אלו שלמטה, כביכול, אף אלו שלמעלה שחו. גם מגבוה ייראו, שייראו מפני הקליפות המחריבות את בית המקדש, ואע"פ שמגבוה, הם קטנים, כלומר אע"פ שהם קטני ערך כלפי הגבוהים עכ"ז ייראו.

צה) שחו אינון בנות וכו': ומפרש, שחו בנות השיר האלו, שהם הלויים כנ"ל, כי שמונים אלף לויים היו ידיהם קשורים לאחוריהם שהולכו אותם לבלב. כשהגיעו לנהרות בבל, היו תולים כנורותיהם על האילנות אשר שם. היו מבקשים מהם שינגנו. ואמרו, איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר. (דפו"י דף צ"ג ט"א)

איבה, חד ועשרים יומא נינהו. כך מייז בתמוז עד ט באב, כ"א יום בנייהו. הה"ד, * (ג) מקל שקד אני רואה.

צח) ויסתבל החגב, דאתיהב מטולא ר על כתפוי דזרעא דדוד. ותפר האביונה, דאתבטל עבידת בית ש אלהנא. כי הולך האדם לבית עולמו, ה דא הוא כבוד, דאסתלק לעילא. ובני נשא צווחין, ולית מאן דישגח בהו.

צט) עד אשר לא ירתק חבל הכסף, אתר דכהנא מקטיר קטורת על מדבחא דלגאוו. ותרוץ גלת הזהב, דא הוא בית קדש הקדשים, דתמן כרובים דדהב. ותשבר כד על המבוע, דא מלכות בית דוד דאיתבר.

ק) וישוב העפר על הארץ כשהיה, א יתחרב בי מקדשא, ויהא כעפרא. והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, דא שכינתא, ב ואסתלקותא דרוח נבואה מן עלמא.

קא) רבי יודאי פתח, ד ביום שיזועו שומרי הבית, אלין תנאים ואמוראים, דהו נטרי עמא דארעא דישראל, ואודעזעון מדוכתייהו.

קב) והתעוותו אנשי חיל, ג כד"א, ה ויש בם אנשי חיל. חובא דבני יעקב, דהו אנשי חיל, וסבלי עוות דינא, כד"א, ו האל יעות משפט. קבילו עוות

מסורת הוהר

חלופי גרסאות

ר ג"א בנוי וליג על כתפוי (קראקא). ש ג"א אלהא (דפוסים ראשונים). ה ג"א הוא כבוד דא (קראקא). א ג"א ויתחרב (דפוסים ראשונים). ב ג"א ואסתכלותא (קראקא). ג ג"א ליג מן כד"א עד כד"א (קראקא).

ב) (ירמיה א) שמות רסב ז"ח שה"ש נו. ג) (קהלת יב) ז"ח שה"ש נח. ד) (שם) פנחס תמ ז"ח שה"ש גג לעיל צא. ה) (בראשית מז). ו) (איוב ח) בהשמטות ח"ב רעב. דפו"י ז"ח בשלח כח.

מאמר

הסולם

וזכור את בוראך בימי בחורותיך

ק) וישוב העפר על הארץ כשהיה: היינו שיחרב בית המקדש ויהיה כעפר. וחרוץ תשוב אל האלקים אשר נתנה, זו היא השכינה, והסתלקות דוח הנבואה מן העולם. קא) רבי יודאי פתח וכו': רבי יודאי פתח, ביום שיזועו שומרי הבית, אלו הם התנאים והאמוראים שהיו שומדים העם שבארץ ישראל, ועתה נודעזעו ממקומם. קב) והתעוותו אנשי חיל: היינו בני יעקב, כמו שאתה אומר, ויש בם אנשי חיל. החטא של בני יעקב, דהיינו מכירת יוסף, שהיו אנשי חיל, וסבלו עוות הדין. כש"א, האל יעות משפט. אלו אנשי חיל קבלו עוות הדין. וע"כ נאמר עליהם, והתעוותו אנשי חיל. כי כך דרכו של הנחש, אחר שהרג את האדם חוזר ונושכו בלי רחמים. זהו עוות הדין. פירוש. כי בני יעקב כבד מתו, ומיתתם מכפרת על העון של מכירת יוסף, ועכ"ז חזר הנחש לקטרג עליהם אחר שמתו, ונהרגו עשרה

אני רואה. שהדין בא עליהם במהירות כמו אילן שקד הממהר להוציא פירות. צח) ויסתבל החגב: היינו שניתן משא על כתפיהם של זרע דוד. כי ויסתבל. הוא סבל ומשא. חגב, הוא זרע דוד, על שם דוד הוא הקטן. כי חגב נשאל על קטנותו, והיינו בעינינו כחגבים (במדבר י"ג). ותפר האביונה היינו שנתבטלה עבודת בית אלקיננו. כי ביהמ"ק ה"ס המלכות, הנקראת עניה ואביונה. כי חולך אדם לבית עולמו, זה הוא הכבוד, דהיינו המלכות, שה"ס פני אדם, שנסתלק למעלה, ואנשים צועקים בתפלה, ואין מי שיביט בהם.

צט) עד אשר לא ירתק חבל הכסף: הוא המקום שהכהן מקטיר קטרת על המזבח הפנימי. שהוא נקרא חבל הכסף, ותרוץ גולת חזהב, זה הוא בית קדש הקדשים, ששם הכרובים שהם של זהב. ותשבר כד על המבוע, זו היא מלכות בית דוד שנשברה.

דינא. אינון אנשי חיל. דכך אורחוי דנחש, לבתר דקטיל לבר נש, אהדר ונשיך ליה נשיכו בלא רחמין, ד דא איהו עוות דינא.

קג) שלחו להו בני ארעא קדישא, יאות דאתון אית לכון למבכי, כמאן דבכי ה מרחיק. דהא אבלא ובכיה ומספדא בנהי ומרירו לא מטא לכו. דהא רחצתין רגליכון, ולא בעיתו לטנפא לון כמלקדמין. כד"א, ז רחצתי את רגלי איככה אטנפם.

מאמר ב' עשרה הרוגי מלכות

קד) אבל אנון דשכנין בין ו גדרי נחש, וכמין לן בכל יומא, קטיל, ונשיך, ואנון חמינן בעיינין עוות הדין דאתעביד בינא, באינון אנשי חיל, די ביומיהון שתיק, ולא בעא דינא. דדחיל מינייהו דחילו סגי, ולא יכיל לקיימא קמייהו. וכיון דעברו לההוא ז עלמא בתיובתא, קיימא ה נחש קמי קביה, ותבא דינא. קה) ודייק קרא דכתיב, ו (ו) וגונב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת. אמר קביה לנחש, יוסף לא היה איש. ונמצא בידו וגר, הא בידיהון לא אשתכת. אהדר וקאמר, ט כי ימצא איש גונב נפש מאחיו מבני ישראל והתעמר בו ומכרו ומת הגנב ההוא.

קו) תמני מאה שנין הוה קיימא ההוא נחש ותבע דינא. ואנון תנינן, מאן

מסורת הזהר

חלופי גרסאות

ז (שה"ש ה) ז"ח בראשית קו יתרו חסג. ד ג"א דהא (דפוסים ראשונים). ה ג"א למרחיק (קראקא). ו ג"א גורי (דפוסים ראשונים). ז ג"א מוסיף עלמא דאתי (חינצא בסוגריים). ח ג"א לא גרס נחש (מונקאטש). ט ג"א ל"ג ודייק (קראקא). ג"א דייק (חינצא).

מאמר ב'

הסולם

עשרה הרוגי מלכות

עשרה הרוגי מלכות. (ע"י לעיל ב"ח רות אוח חר"פ) שזה עוות הדין.

קג) שלחו להו בני וכי: שלחו להם בני הארץ הקדושה לבני בבל, אמת היא שאתם יש לכם לבכות, כמי שבוכה מרחוק. כי האבל והבכי המספד בנהי ומרירות, לא הגיע לכם. כי רחצתם רגלכם, דהיינו שעשיתם תשובה, ואינכם רוצים לטנף אותם, דהיינו לחזור ולחטוא, כמקודם. כש"א רחצתי את רגלי איככה אטנפם.

מאמר ב' עשרה הרוגי מלכות

קד) אבל אנון דשכנין וכי: אבל אנו השוכנים בין גדרי הנחש, ואורב לנו בכל יום, הורג ונושך, ואנו בעיינינו ראינו עוות הדין שנעשה בינינו, כאלו אנשי החיל, שהם בני יעקב, שנתגלגלו בעשרה הרוגי מלכות, שבימיהם שתק הנחש המקטרג ולא ביקש דין. שירא מהם יראה גדולתו ולא יכול לעמוד

דאתחייב בתרי דינין, אתדן בחמירא. ווי מאן . דקביל עונשא על חובוי, דהא מיתה מכפרה על חובין, כ ואהדר לקבל עונשא אוחרא, ווי די התעותו אנשי החיל, וסמאל ונחש קיימו, לתבעא דינא.

קז) על דא יאות לן למבכי ולמספד, דקרתא קדישא אשתארת בדד מכל טבין דהוו בה. בההיא שעתא נחת סמאל ובלבל עלמא, ואעיל רוחא דא במעוי דההוא רשע מלכא דרומי, ותבע דינא מתקיפי עלמא. ווי לדא, ווי לעלמא, עוות דינא לא אשתכח מן יומא דאתברי עלמא, כ כדא.

קח) איכה בניך עמודים דעלמא, קיימין סמכין, דעלמא קיימא עליהון, ונאנא מתעטרא עליהון בכל יומא. היך התעותו ע"י דנחש, ט היך התעותו רוחין קדישין, לאתלבשא בלבושין נכראין אחרנין, למידן לון בקלנא סגי, ווי לדא, ווי ל עוותא דא.

קט) מאן חמא פ גו גנתא דעדן, בשעתא דאתמסר דינא לעילא. עשר מרגלאן שפיראן, נהירו דכל גנתא, בין כל אינון אילנין. מתפשטין ונפקין כלהו לבר. וכל ז אינון אילנין דגנתא דעדן, צווחין ואמרין, ווי דהתעותו אנשי החיל. ונטורי תרעא דגנתא דעדן מזלעזען, אינון כרובים, * סלקין ונחתין, ולא יהבי דוכתא ק לאפקא אלין נהורין.

חלופי גרסאות

י נ"א ולא קביל (קראקא). כ נ"א ונהדר (קראקא). ל נ"א ל"ג לתבעא דינא (דפוסים ראשונים). מ נ"א כד"א (קראקא). נ נ"א ואנת (קראקא). ס נ"א ל"ג היך (קראקא). ע נ"א לעולתא (קראקא). פ נ"א ל"ג בו (קראקא). צ נ"א אילנין ול"ג אינון (מונקאטש) נ"א אינון ול"ג אילנין (קראקא). ק נ"א לנפקא (קראקא).

מאמר ב

הסולם

עשרה הרוגי מלכות

פירוש. בעת שהוצאו להריגה נחלפו גופותיהם הקדושים בגופות אחרות דס"א, והם לא שלטו בגופותיהם הקדושים, אלא בגופות דס"א, וז"ש, לאתלבשא בלבושין נכראין אחרנין למידן לון וכו'. כי סוף סוף היה חילול השם, שהעולם חשבו, שהם גופותיהם הקדושים.

קט) מאן חמא גו וכו': מי ראה תוך גן עדן, בשעה שנמסר הדין למעלה, למסרם בידי המלכות הרשעה, עשר מרגליות יפות, דהיינו נשמותיהם של הרוגי מלכות, האור של כל הגן, דהיינו שכל גן העדן האיר מאורותיהם, בין כל האילנות, דהיינו הנשמות אשר שם, התפשטו מלבושיהם שבג"ע, ויצאו כולם לחוץ מג"ע. וכל אלו הגשמות צועקים ואומרים, אוי שהתעותו אנשי החיל. ושומרי הפתח של גן עדן מזרעזעים, שהם הכרובים, עולים ויורדים, ולא נתנו מקום להוציא אלו האורות מגן עדן.

שכבר קבל עונש על חטאו, כי מיתה מכפרת על החטאים, וחזר לקבל עונש אחר, שהוא עוות הדין. אוי כי התעותו אנשי החיל, וסמאל ונחש עמדו לדרוש דין על זה.

קז) על דא יאות וכו': על זה ראוי לנו לבכות ולספור שהעיר הקדושה נשארה בדד מכל טוב שהיה בה. באותה שעה, ירד סמאל ובלבל העולם, והכניס הרוח הזה במעיו של אותו רשע מלך רומי והוא דרש דין מאבירי העולם, שהם עשרה הרוגי מלכות. אוי לזה, אוי לעולם, לא נמצא עוות דין כזה מיום שנברא העולם.

קח) איכה בניך עמודים וכו': איכה בניך עמודי עולם, צדיקים, סומכים, שהעולם עומד עליהם, ואני מתעטר עליהם בכל יום ע"י מעשיהם הטובים, איך התעותו על ידי הנחש. איך התעותו הרוחות הקדושים שלהם להתלבש בלבושים נכדיים אחרים לדון אותם בבזיון גדול. אוי לזה אוי לעוות הזה.

קי) כד אתפשטו מגו נהורין דלבושיהון. ועילאין ותתאין צווחין לקדמותהון, ואינן נטורי חומות לעילא מזדעזעין, וכל חיילי רום שמייא בכאן ומייללן. מאן חמא לאימנא געת ו ומייללא. נחתת לגבי כרובים, נטורי תרעין דבגנתא, ואינן מזדעזעין. ה סלקת אימנא, וחד כרוב בהדה.

קיא) וכדין להט החרב המתהפכת, שננא סגי, בטש לגו תרעין, ונפקו אינן עשר נהורין. עילאין ותתאין צווחין, ווי לעלמא, ווי ב לדרא.

קיב) אנן יאות לן למספד כתנים, כד נחתת אימא, ולא אשכחת לון תמן בגנתא, וכל אינן נהורין ובוסמין, געאן ומייללן, כדין געת ומייללת. אינן כרובים נטורי תרעין בכאן ומייללן, פתחין בבכיה, אנן עאכיו יאות לן למבכי על כולא, ועל ג עוותא דא.

קיג) תו פתח, ויצו אל יוסף לאמר וגו' ו אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם וגו' ויבך יוסף בדברם אליו. חובא ד ליה עבדו, והוא מכפר כולא, ומכפר על חובייהו. כיון דאיהו מחיל, ה מאן אית ליה לתבעא על חובייהו. הוי והתעוותו אנשי החיל. * עוות הדין סגי, הוה לאינן אנשי החיל, ווי לן, מאן ינחם לן.

קיד) ו אמאי הוה עוות דינא דא. בגין דהא אימנא אתתרכת וערקת, ואזלת לה, ובגין דא עוות דינא אשתכח, ז דאשתכחא בלחודהא ה ההוא

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ד נ"א בכל יומא חיילי שמייא (קראקא). ש נ"א ומייללן (קראקא). ת נ"א ואחיד באבא ול"ג סלקת אימנא וחד כרוב בהדה (קראקא). א נ"א ונפק (חינצ'יא). ב נ"א לדא (דפוסים ראשונים). ג נ"א עיות (דפוסים ראשונים). ד נ"א להוא והוא מכפר כי לא (קראקא). ה נ"א ל"ג מאן (קראקא). ו נ"א במאי (דפוסים ראשונים). ז נ"א ואשתכחא (דפוסים ראשונים). ח נ"א הא דא שטית (קראקא).

עשרה הרוגי מלכות

הסולם

מאמר ב'

ירדה, ולא מצאה אותם שם בגן עדן, וכל אלו האורות והבשמים, דהיינו הנשמות, גועות ומיללות, אז השכינה גועה ומיללת. אלו הכרובים שומרי השערים בוכים ומיללים, ופותחים בבכיה, אנו על אחת כמה וכמה ראוי לנו לבכות על הכל ועל העוות הזה.

קיג) תו פתח ויצו וגו': עוד פתח, ויצו אל יוסף לאמר וגו' אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם וגו' ויבך יוסף בדברם אליו. החטא, עשו לו, ליוסף, והוא כפר הכל, וכפר על חטאתם, כיון שהוא מחיל, למי יש לו לדרוש על חטאתם. הוה, והתעוותו אנשי החיל, עוות דין גדול היה לאנשי חיל אלו. אוי לנו, מי ינחם אותנו.

קיד) אמאי הוה עוות וכו': שואל, למה היה עוות הדין הזה, ומשיב, הוא משום שאמנו

קי) כד אתפשטו מגו וכו': כשנתפשטו הנשמות דהרוגי מלכות, מתוך האורות של לבושיהם שבג"ע, ועליונים ותחתונים, צועקים כנגדם, ושומרי החומות שלמעלה מזדעזעים, וכל הצבאות של רום השמים בוכים ומיללים, מי ראה אמנו גועה ומיללת. היא ירדה אל הכרובים שומרי שערי הגן, והם מזדעזעים, עלתה אמנו, דהיינו שנסתלקה השכינה, וכרוב אחד עמה.

קיא) וכדין להט החרב וכו': ואז, להט החרב המתהפכת שהיא חדה הרבה, הכה לתוך השערים, של ג"ע, ויצאו אלו עשר אורות, שהם הנשמות של הרוגי מלכות. העליונים והתחתונים צעקו, אוי לעולם, אוי לדור.

קיב) אנן יאות לן וכו': אנו, ראוי לנו לספור כתנים, כשהאם, דהיינו השכינה, (דפו"י דף צ"ג ט"ג * ס"ד)

דאשטנא עלגא, ולא הוה מאן דימחי ם בידיה, ם ויטעין עלנא טענתא. על דא אתמסרו בידהא כל ם תיקוני דאימנא.

קטו) דאלו אימנא אשתכחת תמן. לגו משורת הדין אעלת לון. על דא היא בכאת, על דא היא ם מיילא, על בנהא דאתגלו, ודאתקטלו, ודאשתציאו ם על מגן.

קטז) ובדינייהו לא אשתכחת, ועביד ההוא נחש רעותיה בהו. ועל דא כתיב, ם ובפשעיכם שולחה אמכם. שולחה אמכם, דלא תהא ם זמינת בדיניכון. איכה ישבה בדד ברהוא שעתא, דאיהי ם הות נסבה טענת בנהא, ובגינה אתקרע דינא.

קיז) ם וכד אינון עשר מרגלן נפקו מגן עדן, לאתלבשא בלבושין אחרנין, ם כלהו לבושין אתמסרו בידא דנחש, בר חד, דאיהו ראובן. דכתיב וישב ראובן אל הבור.

קיח) ועל דיהב עיטא למרמי לבירא, איתפס איהו בבירא, ואשתזיב. ודא איהו רבי אליעזר הגדול, כד תפשוהו למינות, ויהבוהו בבירא, ם ואשתזיבת נשמתיה דראובן. ם

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

ז) (ישעיה ג) ב"א קסד רסח ז"ח יתרו צח אחרי ג ט ג"א בידה (וינציא). י ג"א ויטענון (דפוסים ראשונים). ם ג"א תינוקא (קראקא). ל ג"א מיללת (דפוסים ראשונים). ם ג"א ליג על מגן (קראקא) ג"א על מן (מונקאטש). נ ג"א זמינא (דפוסים ראשונים). ט ג"א ליג הות (קראקא). ע ג"א כד (קראקא). ם ג"א ואינון (קראקא). צ ג"א וישתיזב (קראקא). ם ג"א מוסיף עד כאן (כל הדפוסים). ובדפוס מונקאטש כתוב כאן אראנו ולא עתה וגו' מה שנמצא בז"ח בלק מן אות ט' עד אות צ"ז.

מאמר ב'

הסולם

עשרה הרוגי מלכות

שאמנו גורשה וברחה והלכה לה, ומשום זה נמצא עוות הדין. כי איתו שהשטין עלינו נמצא לבדו ולא היה מי שיעכב בעדו, וימליץ עלינו זכות. ע"כ נמסרו בידיה של הקליפה, כל התקונים של אמנו. קטו) דאלו אמנא אשתכחת וכר: שאלו אמנו היתה נמצאת שם, היתה מכניסה אותם לפנים משורת הדין. על זה היא בוכה. על זה היא מיללת, על הבנים שגלו ונהרגו ונשמדו לחנם. קטז) ובדינייהו לא אשתכחת וכר: והשכינה לא היתה נמצאת בדיניהם, של הרוגי מלכות, ועשה אותו הנחש רצונו בהם. וע"כ כתוב ובפשעכם שולחה אמכם. דהיינו ששולחה (דפויי דף צ"ג ט"ד)

אמכם שלא תהיה נמצאת בדיניכם. איכה ישבה השכינה בדד באותה שעה, כי היא היתה מקבלת טענות בניה, ובשבילה היה נקרע גזר דין. קיז) וכד אינון עשר וכר: וכשאלו עשר מרגליות יצאו מגן עדן להתלבש בלבושים אחרים, דהיינו בגופות אחרים, כל הלבושים נמסרו ביד הנחש, חוץ מאחד, שהוא ראובן, שכתוב וישב ראובן אל הבור וגו'. קיח) ועל דיהב עיטא וכר: ועל שראובן נתן עצה להשליך את יוסף אל הבור, נתפס גם הוא בבור, וניצל. זה הוא רבי אליעזר הגדול, שהיה גלגול נשמת ראובן, וכשתפשוהו למינות הושיבוהו בבור, דהיינו בכלא, ונשמת ראובן ניצלה. שלא הרגוהו.